Ազգ
AZG armenian newspaper

Մարտ 4
1992
Չորեքշաբթի

Եռօրեայ թերթ
Բ տարի, թիւ 16 (108)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULA SU

Կես միլիոն դոլլար Արցախին

Լոս Անջելես, 2 մարտ: Մեր սեփական թղթակիցը հաղորդում է. երեկ այստեղ հայկական հեռուստաժամի վրա կայացավ հեռուստատեսային մարաթոն նվիրված Արցախին, կազմակերպությամբ Հայ եկեղեցու, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության եւ Մեդիքըլ Աութրիչ հիմնարկության: Յոթժամյա հեռուստամարաթոնի ընթացքում, ուր ելույթ ունեցան Արեւմտյան թեմի առաջնորդ Վաչե արքեպիսկոպոսը, Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ սրբազանը, ՀԲԸՄ Կալիֆոռնիայի տնօրեն Բարսեղ Գորթոյանը, ՌԱԿ-ի «Նոր օր» թերթի խմբագիր Հակոբ Պողոսյանը եւ Մեդիքըլ Աութրիչի հիմնադիր բժիշկ Վարդգես Նաջարյանը, հեռուստադիտողների կողմից հօգուտ արցախահայության եղան մեծաթիվ նվիրատվություններ, որոնց ընդհանուր գումարը հասավ կես միլիոն ամերիկյան դոլլարի:

Մյուս կողմից, Մայր Աթոռի դիվանից հաղորդում են, որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսությունը մարտի 4-ին Արցախի աղետյալների հիմնադրամին է փոխանցել 500.000 ռուբլի: ■

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԴԱՐՁԱՒ ՄԱԿ-Ի ԱՆԴԱՄ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Մենք աթոռ ունենք ՄԱԿ-ում

Մարտի 2-ը պատմական օր էր Հայաստանի Հանրապետութեան, բովանդակ հայ ժողովրդի համար: Քանի՜ անգամ է մեր ժողովուրդը, նրա տարբեր կազմակերպութիւնները, գործիչները, վերջերս նաեւ մեր ազգային պետութիւնը դիմել ՄԱԿ-ին, նրա տարբեր օղակներին, այս կամ այն խնդրանքով, մեր ժողովրդի ձայնը լսելի դարձնելու միջազգային այդ գերագոյն մարմնի ականջներին, արդարութիւն հայցելու մեր անժամանցելի իրաւունքների, ցեղասպանուած մեր ժողովրդի, Արցախում մեր ոտնահարուած արժանապատուութեան համար: Քանի՜ անգամ են սփիւռքում մեր ազգային կուսակցութիւնները, նրանց Հայ դատի մարմինները դիմել, ուղղակի կամ միջնորդ մի պետութեան միջոցով, ՄԱԿ-ի գլխաւոր ասամբլեային, ջանք թափել գէթ նրա ենթայանձնախմբերից մէկում որպէս դիտորդ ներկայանալու համար, որքա՜ն են ճգնել ՄԱԿ-ի Մարդու իրաւունքների ենթայանձնախմբում հայկական ցեղասպանութեան մասին այս կամ այն զեկուցագրողի տեղեկագրում ուղղումներ մտցնելու համար:

Իսկ այժմ, երբ մեր պետական դրօշը փողփողում է ՄԱԿ-ի շէնքի առաջ, Արգենտինայից յետոյ երկրորդը պետական դրօշների շարքում, երբ լիիրաւ անդամ ենք դարձել արդէն եւ շուտով կ'ունենանք մեր մշտական ներկայացուցիչը այնտեղ, երբ առիթ կ'ունենան մեր դեսպանը, արտգործ նախարարը, վարչապետը, հանրապետութեան նախագահը այդ բարձրագոյն ամբիոնից ի լուր ամենեցուն մեր պետութեան ու ժողովրդի խօսքը լսելի դարձնելու, յուզմունքախառն մեր հրճուանքի հետ անհրաժեշտ է յիշել եւ յիշեցնել, որ այլեւս ոչ մի ինքնագործունէութիւն, ոչ մի տարերայնութիւն թոյլատրելի չէ: Մենք պետութիւն ենք այլեւս, 175 պետութիւնների միջազգային ընտանիքի անդամ համապատասխան օրինաւիճակով, հետեւաբար իբրեւ այդպիսին ենք ներկայանալու աշխարհին:

Այնուհանդերձ, յստակ պէտք է լինի բոլորիս, որ ՄԱԿ-ը միայն ամբիոն չէ, միայն խօսափող, աթոռ ու դրօշ չէ: Այն ամբողջական աշխատանք է, դիւանագիտական եռուն գործունէութիւն ամէն բանից առաջ: Նրան ենթակայ կան հարիւրաւոր մարմիններ, յանձնախմբեր ու կազմակերպութիւններ, որոնցում պէտք է աշխատենք տիւ եւ գիշեր, որոնց մէջ պէտք է մասնագիտանան մեր երիտասարդները, հենց այն ասպարէզում, որ կոչւում է դիւանագիտութիւն եւ միջազգային յարաբերութիւն, որտեղ այնքան բան ունենք սովորելու:

Մարտի 2-ը սկիզբ է միայն եւ նշանակ: Հիմա է սկսւում գործը, ազգովին մեզ կեռելու ժամանակը: Հետեւաբար ամէն բանից առաջ մենք պէտք է հաւաքենք, ձեռք բերենք պետական մտածողութիւն, որը բացակայում է նոյնիսկ մեր պետական այրերից շատերի մօտ: Առանց դրան մեր ներկայութիւնը ՄԱԿ-ում կը դառնայ շքերթի, ցուցահանդէսի մասնակցութիւն միայն:

Մենք աթոռ ունենք ՄԱԿ-ում: Արժանի դառնանք եւ արժեւորենք այն: ■

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 2 մարտ 1992: ՌԱԿ Կենտր. վարչութեան անդամ Վաչէ ՂԱԶԱՐՅԱՆԸ հաղորդում է «Ազգ»ին

Այսօր, երկուշաբթի, 2 մարտ 1992, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր նիստին, Հայաստանի Հանրապետութիւնը նախկին 8 խորհրդային հանրապետութիւններու եւ Սան Մարինոյի հետ ընդունուեցաւ իբրեւ լիիրաւ անդամ ՄԱԿ-ի:

Առաւօտեան կանուխ ժամերէն բազմաթիւ հայեր խռնուած էին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առջեւ ականատեսը դառնալու պատմական իրադարձութեան մը: Հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն առիթ տրուած էր մուտք գործելու ժողովասրահ եւ հետեւելու նիստին:

Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին ներկայացուցչական կազմը կը բաղկանար արտաքին նախարար Րաֆֆի Յովհաննէսեանէն, Միացեալ Նահանգներու մօտ Հայաստանի ներկայացուցիչ Ալեքսան Արզումանեան եւ Արմէն Սարգսեան, որոնք երբ իրենց սահմանուած տեղը գրաւելու կ'ուղղուէին, սրահը լեցնող հայեր երկարատեւ ծափողջոյններով իրենց յուզումը կ'արտայայտէին:

Ի շարս այլ ներկայացուցիչներու, պրն. Յովհաննէսեան կարճ այլ բովանդակալից ճառով մը ներկայացուց Հայաստանի Հանրապետութեան արտաքին քաղաքականութեան հիմնական սկզբունքները, միջազգային համայնքի ուշադրութիւնը հրաւիրելով Ղարաբաղի մէջ մարդկային իրաւունքներու եւ ազգային ինքնորոշման իրաւունքի ոտնահարման փաստին վրայ:

Ազերի արտաքին նախարար Սադըխովը իր ելոյթին մէջ փորձեց ազերիները ներկայացնել իբրեւ զոհ:

Նիստի ընթացքին զանազան ներկայացուցիչներ ելոյթ ունենալով շեշտեցին անհրաժեշտութիւնը Ղարաբաղի հարցին արագ եւ արդար լուծման բանակցութիւններու ճամբով եւ խաղաղ ճանապարհով:

Նիստի աւարտին, ժամը 1:00ին, ՄԱԿ-ի մուտքին գտնուող հրապարակին վրայ յաջորդաբար պաշտօնապէս բարձրացան իրենց նոր անդամ երկիրներու դրօշները: Հանդիսաւոր եւ պատմական պահուն, Հայաստանի դրօշին հետ դէպի վեր բարձրացան նաեւ բազուկները հրապարակը լեցնող հայորդիներու:

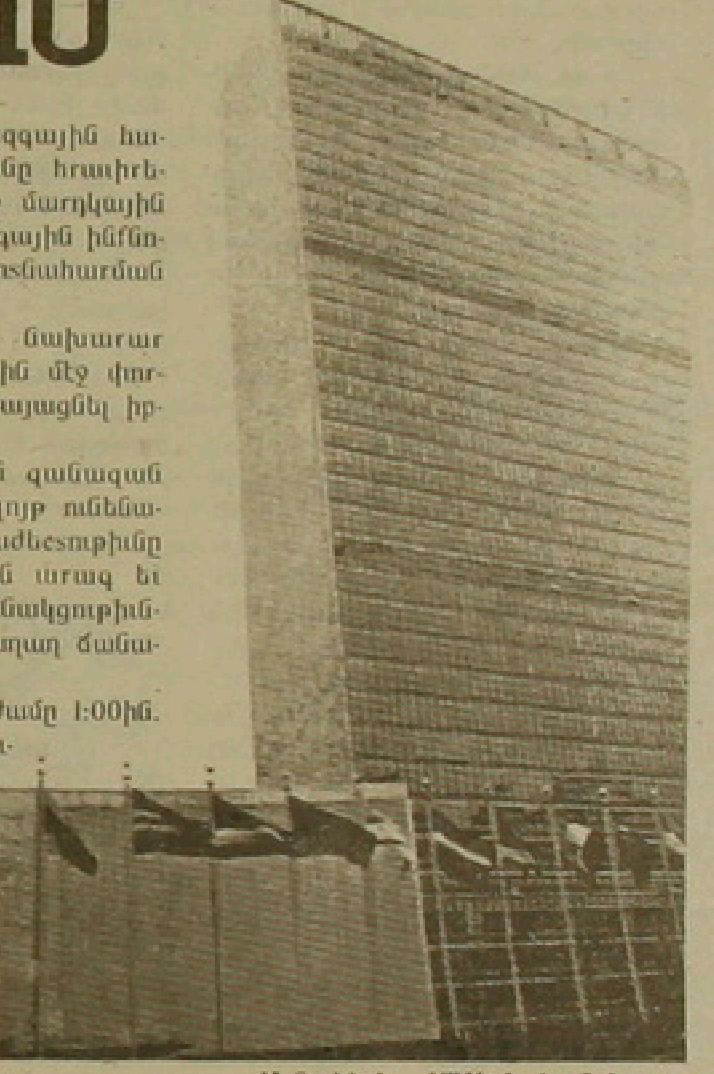

Լուսանկարները՝ ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին ելույթ է ունենում դրոշների բարձրացման հանդիսավոր արարողության ժամանակ

Այնուհետեւ, ՄԱԿ-ի հանդիսասրահներէն մէկուն մէջ տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութիւն մը, ուր ընդհանուր քարտուղար Բութրոս Ղալին, զանազան երկիրներու եւ հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ իրենց շնորհաւորութիւնները յղեցին Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչներուն:

Այսպիսով, նոր էջ մը կը բացուի հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ՝ անոր ներգրաւումովը ազգերու համաշխարհային ընտանիքին մէջ, ինչպէս որ նոր պատեհութիւններ կը ստեղծուին Ղարաբաղեան պահանջատիրութեան եւ Հայկական հարցին լուծման առջեւ: ■

Վիրավորներով լեցուն հայկական ուղղաթիռը խփվել է

Ինչպես հաղորդեց Հայաստանի ՆԳՆ-ն, երեկ, օրվա երկրորդ կեսին խոցվել է «Մի-26» ուղղաթիռը: Ըստ նախարարության տվյալների, ուղղաթիռը Ստեփանակերտից Հայաստան է տեղափոխել վիրավորների հիմնականում կանանց եւ երեխաների: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի տեղեկությունների համաձայն, ուղղաթիռը գնդակոծվել է ադրբեջանական «Մի-24» ռազմական ուղղաթիռից եւ ընկել է Ադրբեջանի Քելբաջարի շրջանի Սեյիդլար գյուղի մոտակայքում: Ուղղաթիռում բացի անձնակազմի 5 անդամներից եղել են 30 վիրավորներ: Զոհվածների թվի մասին ստույգ տվյալներ չկան: Աղետի վայր են մեկնել մի քանի ռազմական ուղղաթիռներ: ■

Ալաթոնը հրաժարվում է Տրապիզոնի ծրագրից

Ստամբուլից մեր թղթակցի տեղեկությունների համաձայն, ծագումով հրեա թուրք գործարար, «Ալարկո Հոլդինգ»-ի նախագահ Իշակ Ալաթոնը մտադիր է հրաժարվել ամերիկահայ գործարար Հրայր Հովնանյանի հետ Տրապիզոնի նավահանգստում Հայաստանի համար տերմինալ ստեղծելու ծրագրից: Պատճառը վերջին շրջանում թուրքական թերթերում եւ հասարակական կարծիքի մոտ տիրող քննադատական վերաբերմունքն է այդ ծրագրի եւ այն իրականացնողների հանդեպ, մանավանդ արցախյան հարցի վերջին զարգացումների նկատմամբ թուրք հասարակության մոտ տիրող հակահայ տրամադրությունների կտրուկ աճի պատճառով:

«Ջումհուրիյեթ» թերթն իր մարտի 2-ի համարում տեղեկացրել է, թե Ալաթոնը շաբաթ օրը «Սեւծովյան ծովեզրյա առեւտուր» նյութի շուրջ Տրապիզոնի տեխնիկական համալսարանում կազմակերպված սիմպոզիումին մասնակցելով եւ այնտեղ անբարյացակամ վերաբերմունքի հանդիպելով, դժգոհել է թուրքական տարբեր շրջանակների կեցվածքից: **«Վստահ եմ, որ ես ոչ թե հայերի, այլ թուրքերի բարեկամն եմ»**, ասել է նա եւ ավելացրել, թե Տրապիզոնի ծրագրով իր նպատակն էր օգնել Թուրքիային Հայաստանի վրայով դեպի Միջին Ասիա բացվելու գործին, այդ ընթացքում «հայկական լոբբիի ազդեցությունը թեքելով մեր կողմը»: ■

Ռ. Հովհաննիսյանն այցելում է արաբական երկրներ

Այսօր, մարտի 4-ին, Հայաստանի արտգործնախարար Ռ. Հովհաննիսյանը կմեկնի Բեյրութ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու Լիբանանի հետ: Բեյրութի օդանավակայանում, ինչպես մեզ հեռախոսով հաղորդեցին ՌԱԿ-ի Լիբանանի գրասենյակից, պետական պաշտոնական անձանց կողքին Ռ. Հովհաննիսյանին կդիմավորեն նաեւ լիբանանահայ տարբեր կազմակերպությունների, այդ թվում ՌԱԿ-ի ներկայացուցիչները: Պաշտոնական հանդիպումներից հետո նա առիթ կունենա հանդիպելու լիբանանահայ համայնքի ներկայացուցիչների հետ:

Հաջորդ օրը, մարտի 5-ին, Հայաստանի արտգործնախարարը նույն առաքելությամբ երկօրյա այց կկատարի Դամասկոս, եւ համապատասխան հանդիպումներ կունենա սիրիական պաշտոնատար անձանց հետ: Իսկ հաջորդ երկու օրերին մարտի 7-ին եւ 8-ին, Ռ. Հովհաննիսյանը հաջորդաբար կայցելի Ամման եւ Կահիրե, դարձյալ նույն առաքելությամբ:

Ինչպես հաղորդեցին մեզ ՌԱԿ-ի Բեյրութի գրասենյակից, հիշյալ երկրների հայկական հոծ համայնքները մեծ անհամբերությամբ են սպասում Հայաստանի արտգործնախարարի այս քիչ ուշացած այցի արդյունքներին: ■

Հակահայ միջազգային լայնածավալ քարոզչություն

Թուրքական մամուլը, հեռուստատեսությունը եւ, որ ամենից կարեւորն է, Եվրոպայում եւ Մ. Նահանգներում վարձված թուրքամետ լոբբիստական մեքենան լայնածավալ քարոզչություն են ծավալել Հայաստանի ու հայերի դեմ, մեծացնելով եւ խեղաթյուրելով փաստերն ու թվերը Արցախում:

Երեկ, ինչպես նախորդ օրերին, թուրքական մամուլն իր էջերում, լուսանկարներով, թղթակցություններով ու խմբագրականներով բազմաթիվ նյութեր էր տվել Ղարաբաղից, Խոջալուի եւ հայերի ինքնապաշտպանական մյուս գործողությունները ներկայացնելով իբրեւ ցեղասպանություն ազերիների դեմ:

Մարտի 3-ի իրենց համարներում, օրինակ, թուրքական «Միլլիյեթ», «Հյուրրիյեթ» եւ «Ջումհուրիյեթ» թերթերը խոշոր տառերով վերնագրել էին «Ցեղասպանությո՞ւն, ահա այնտեղ է», «Արեւմուտքում հակաթուրք ազդարարներ», «Հայերը առանց կին, երեխա տարբերելու ցեղասպանություն են կատարում», «Ազերի քաղաք Աղդամը կրակի տակ», «Մեծ քննությունը Ղարաբաղ», «Դեմիրել. զինադադարի համար ջանք չենք խնայում»:

Հատկանշական էր նաեւ «Վաշինգտոն պոստ» թերթի նախանցյալ օրվա համարը, որտեղ լույս տեսած լուսանկարը պատկերում էր մի ազերի սարսափած տղամարդու գրկի վիրավոր երեխային փախցնելիս... Մինչդեռ, մյուս կողմից, հայկական մի կազմակերպության սփյուռքյան թերթերը շարունակում են ներկայացնել միրուքավոր հայ ազատամարտիկների մեծադիր լուսանկարներ...

Իր հերթին, Մոսկվայում պատասխանելով լրագրողների այն հարցին, թե «Ղարաբաղի կորստի դիմաց ի՞նչ է արվելու», Թուրքիայի արտգործնախարար Չեթինը պատասխանել է. **«Ուրեմն ի՞նչ, ուզում եք հայերի հետ պատերազմե՞նք: Թուրքիան այդ երկու երկրների միջեւ ստիպված է մնալ անկողմնակալ»:** ■

Ինչպե՞ս են «ծնվում» Խոջալուի «հազարավոր զոհեր»ը

Ֆրանսիայի հեռուստատեսության 5-րդ կայանի թղթակցուհի Ֆլորանս Դավիդը, որ երկուշաբթի, մարտի 2-ին, վերադարձավ Արցախից, այցելելով ՌԱԿ մամլո եւ տեղեկատվության գրասենյակ եւ իր կայանին ուղղակի կատարելով Խոջալուի դեպքերի շուրջ լրատվություն, հաղորդեց հետեւյալը. «Կիրակի, մարտ 1-ին, տեղի ունեցավ նախապես համաձայնեցված, հայերի եւ ադրբեջանցիների դիակների փոխանակումը, Իրանյան Կարմիր մահիկի նախաձեռնությամբ: Հարյուրավոր դիակներ կային դաշտում, եւ հանկարծ մի ադրբեջանական ուղղաթիռ մոտեցավ ազերի եւ օտար թղթակիցներով լեցուն, որոնք օդից արդեն սկսեցին լուսանկարել փոխանակման գործողությունը:

Հաջորդ օրը թուրքական հեռուստատեսությունը եւ մամուլը այդ նկարները օգտագործելով ներկայացրին **«Խոջալուի գրավման ժամանակ հայերի կողմից սպանված «հազարավոր» ազերիների սպանդ»ը: «Իսկական նենգափոխում էր»**, ավելացրեց Ֆլորանս Դավիդը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ղարաբաղ. դիվանագիտական միջամտություններ

Իրանի արտգործնախարար Վելայաթիի խաղաղարար առաքելությունը իր իսկ գնահատմամբ հուսադրող էր եւ թույլ է տալիս լավատեսորեն նայել ապագային: Սակայն ներկա այցելությունը չէր կարող բավարարել Վելայաթիին, քանի որ չկայացավ այցի նախատեսված ծրագրի կետերից մեկը՝ իրանական պատվիրակությանը հնարավորություն չտրվեց այցելել նաեւ Լեռնային Ղարաբաղ: Մինչդեռ, Թեհրանի օդակայանում լրագրողներին տված հարցազրույցում արտգործնախարարը իր գլխավորած պատվիրակության աշխատանքը դրական գնահատեց: Անշուշտ, միայն Հայաստանի եւ Ադրբեջանի պատասխանատուների հետ, առանց Ղարաբաղի մասնակցության, բանակցություններ վարելով հնարավոր չէր լինի որեւէ արդյունք ակնկալել, ուստի հետագա քայլերը պիտի ուղղված լինեն այն բանին, որ քննարկմանը ներգրավվեն նաեւ Ղարաբաղի ներկայացուցիչները: Առայժմ դժվար է գուշակություններ անել, թե արդյոք ադրբեջանական կողմը կարողացե՞լ է իր ազդեցության տակ առնել տարածաշրջան ժամանած իրանական պատվիրակությանը: Համենայն դեպս, Իրանի արտգործնախարարի այցն Ադրբեջան ավելի տեւական է եղել, քան Հայաստանյան այցելությունը (Բաքվում լինելուց բացի, Ղարաբաղ մեկնելու նպատակով պատվիրակությունը 24 ժամ իջեւանել է Գյանջայում):

Սակայն, ի տարբերություն Իրանի պատվիրակության, Պրագայում եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդաժողովում Թուրքիան բացահայտորեն ցույց է տվել իր ադրբեջանամետ կողմնորոշումը: Ինչպես հաղորդեց Հայաստանի արտգործնախարարության եվրոպայի բաժնի պատասխանատու Քրիստիան Տեր-Ստեփանյանը, որը մասնակցել է այդ խորհրդաժողովի փետրվարի 27-28-ի նիստերին, ԵԱՀԽ-ի դիտորդների ներկայացրած զեկուցագրի քննարկումների սկզբնական փուլում Ադրբեջանի կողմից ակնարկվել է, որ բանակցություններին ցանկանում են ներքաշել նաեւ Թուրքիային: Մյուս կողմից հարց է բարձրացվել, որ այդ դեպքում Ռուսաստանն էլ կարող է մասնակցել, ինչպես նաեւ այլ երկրներ: Նկատելով, որ նման դեպքում շրջանակները կարող են ավելի լայն բնույթ ստանալ, որոշվել է հանել այդ հարցը:

Ծանր բանավեճերից հետո, ինչպես հավաստիացնում է Ք. Տեր-Ստեփանյանը, դիտորդների կողմից ներկայացված երաշխավորությունների տեքստը բավականին փոփոխություններ է կրել: Հիմնական կետը, որը մերժել է հայկական կողմը, այն է, թե Լեռնային Ղարաբաղը բանակցություններին պետք է մասնակցի որպես ինքնուրույն միավոր: Ու թեեւ երաշխավորությունների տեքստում նշվել է, որ Լեռնային Ղարաբաղը գտնվում է Ադրբեջանում, Հայաստանն, իր հերթին պնդել է, որ գրվի, թե ԼՂՀ-ն անկախ հանրապետություն է: Բացի այդ, Հայաստանը հանդես է եկել հատուկ հայտարարությամբ, որ «Հայաստանը Ադրբեջանից տարածքային պահանջ չունի եւ ՀՀ կառավարությունը գտնում է, որ Լեռնային Ղարաբաղի հարցը պետք է լուծվի մարդու եւ ժողովուրդների ինքնորոշման իրավունքների սկզբունքների համաձայն, որը նշված է նաեւ Հելսինկիի եզրափակիչ ակտի մեջ: Հայաստանը որպես երրորդ շահագրգիռ կողմ գտնում է, որ այդ հարցի մասին յուրաքանչյուր որոշում պետք է կայացվի բանավեճերի միջոցով՝ ԼՂՀ-ի եւ Ադրբեջանի միջեւ: Իր կողմից Հայաստանը կաջակցի, որ այդ բանավեճերը հաջող ավարտ ունենան»: Այս հայտարարությունը կցվել է խորհրդաժողովում ընդունված երաշխավորագրերին:

ԵԱՀԽ-ում ընդունված երաշխավորագրերի մեջ են մտել նաեւ կրակի դադարեցումը, շրջան մեկնող դիտորդների անվտանգության ապահովումը, դիակների փոխանակումը, մարդասիրական օգնությունը: Փաստորեն, շահագրգռված կողմերի ընդունած պարտավորությունները երաշխավորել են ԵԱՀԽ-ի անդամ 48 երկրներ, եւ եթե կողմերից մեկը չկատարի, ապա նրա պարտականությունները կդադարեցվեն:

Հ. Ա.

Կոնգրեսական Վեյն Օուենզի այցը Հայաստան եւ Ղարաբաղ

Վեյն Օուենզը. Յուտա նահանգից, դեմոկրատ. ԱՄՆ Կոնգրեսի արտաքին գործերի հանձնաժողովի եւ Եվրոպայի ու Միջին Արեւելքի ենթահանձնաժողովի մշտական անդամ է:

Վերջին տարիներին նա ԱՄՆ-ի Կոնգրեսում եղել է Հայաստանի անկախության եւ Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչության պաշտպանության համար պայքարող անձնվեր քաղաքագետ: Նա ներկայացուցիչների պալատի թերեւս ամենաակտիվ անդամն է, որը զբաղվում է հայկական հարցերով եւ այցելել է Հայաստան երեք տարբեր առիթներով:

Իր առաջին այցելությունը 1990-ի փետրվարին էր: Նա եկավ Հայաստան ծանոթանալու երկրաշարժից հետո ծավալվող վերակառուցողական աշխատանքների հետ եւ առաջարկելու ԱՄՆ-ի օգնությունը երկրաշարժից տուժածներին եւ փախստականներին:

Կոնգրեսականը կրկին վերադարձավ Հայաստան 1991-ին Երեւանում *Համբարձեն* քիմիական կորպորացիայի գործարանի բացմանը մասնակցելու համար: Այնուհետեւ նա էր կոնգրեսականների պատվիրակության Հայաստան այցի նախաձեռնողը 1991-ի սեպտեմբերի 21-ի Հայաստանի անկախության պատմական հանրաքվեին որպես դիտորդներ մասնակցելու համար:

Հայաստանի համար արված նրա օրենսդրական գործունեությունն ընդգրկում է հետեւյալը:

Նա ուղերձ հղեց ԱՄՆ-ի Կոնգրեսին, որով կոչ էր անում անհապաղ ճանաչել Հայաստանի անկախությունը: Նա համոզված էր, որ Հայաստանի անկախությունը ճանաչելու գործում Կոնգրեսի ջանքերը մեծ դեր կխաղան նախագահ Բուշի Հայաստանի անկախությունը ճանաչելու եւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու համար:

Նա հեղինակն է կամ հովանավորը Կոնգրեսում հայերի օգտին առաջարկված բոլոր խոշոր միջոցառումների, ինչպես օրինակ Հայաստանին առեւտրի հատուկ կարգավիճակ շնորհելու եւ արտահանման արտոնյալ վերաբերմունք ցուցաբերելու գործում:

Նա Կոնգրեսում ստեղծեց Լեռնային Ղարաբաղի հարցով զբաղվող մի խումբ շրջանի հայ բնակչությանը պաշտպանելու համար:

Նա հեղինակն է մի կարեւոր օրենսդրության, որը արտաքին օգնության բանաձեւի մի մասն է կազմում, որտեղ նա դատապարտում է Լեռնային Ղարաբաղում Ադրբեջանի կողմից հայերի դեմ ուղղված հարձակումները եւ կոչ է անում վերջ տալ Ադրբեջանի կողմից Հայաստանի շրջափակմանը եւ Հայաստանի դեմ գործադրվող բռնության բոլոր գործողություններին: 1992-ի փետրվարի 4-ին նա ներկայացրեց մի օրենսդրություն, որով արգելվում էր Ադրբեջանին տրվող որեւէ արտասահմանյան օգնություն, մինչեւ Ադրբեջանը չդադարեցնի բռնությունը եւ անօրեն, անմարդկային շրջափակումը:

Նա ներկայացրեց մի բանաձեւ, որով շնորհավորում էր Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին ժողովրդի կողմից ընտրված Հայաստանի առաջին նախագահի պաշտոնը ստանձնելու կապակցությամբ: 1991 թվի նոյեմբերին իր այցի ընթացքում նա հանդիպեց Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանին եւ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին ԱՄՆ-ից ուղիղ Հայաստան եկող մարդասիրական օգնությունը պլանավորելու համար:

Նա շարունակում է աշխատել Հայաստանին սննդամթերք եւ վառելիք մատակարարելու ուղղությամբ եւ շուտով մի օրենսդրություն կներկայացնի Հայաստանին արտասահմանյան առեւտրական օգնություն ցուցաբերելու վերաբերյալ: Նա կվերադառնա Հայաստան մարտի առաջին շաբաթում եւ մտադիր է այցելել Ղարաբաղ:

Ինչպես գրել էինք մեր թերթի նախորդ համարում, կոնգրեսական Օուենզը, վերջերս բողոքելով Ադրբեջանի նկատմամբ ԱՄՆ-ի արտգործնախարար Ջ. Բեյքերի անհետեւողական վերաբերմունքի դեմ, կոչ էր արել իր գործընկերներին պաշտպանել Բաքվի նկատմամբ սանկցիաներ կիրառելու քաղաքականությունը:

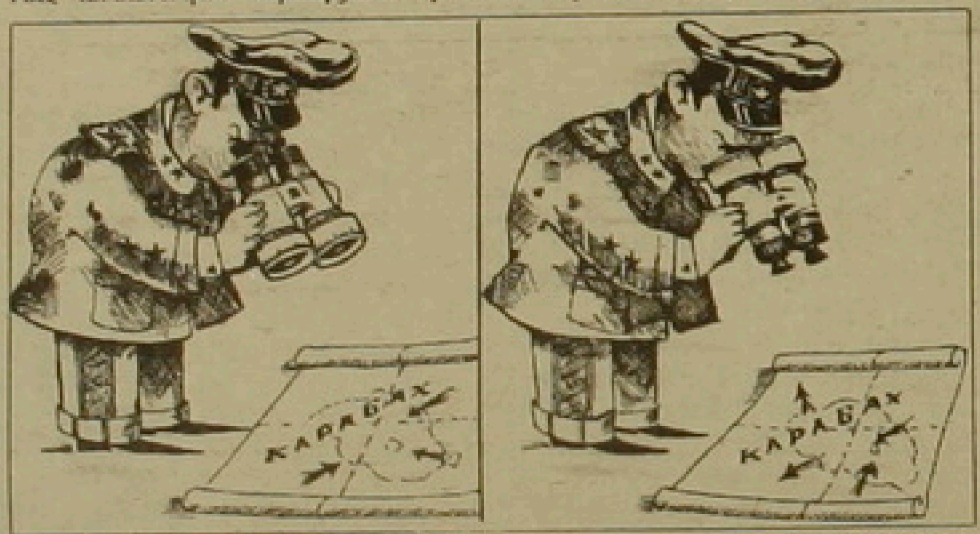

Գործ՝ ՍՈՒՔԻԱՍ ԹՈՐՈՍՅԱՆԻ

Հանս Ֆոգել. «Մենք կաջակցենք Հայաստանին»

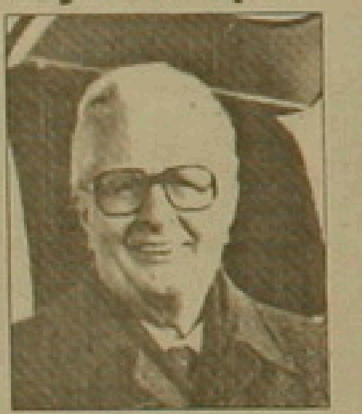

Մարտի 2-ին Երեւանից մեկնեց երկօրյա այցով Հայաստան ժամանած Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության եւ Բունդեստագում նույն ֆրակցիայի նախագահ, Սոցինտերնի փոխնախագահ Հանս Յոհեն Ֆոգելը: Թռիչքից առաջ պրն. Ֆոգելը սիրով պատասխանելով «Ազգ»-ի հարցերին, հայտարարեց, թե իր այցի նպատակը ԱՊՀ-ի երկրներում ստեղծված քաղաքական, տնտեսական իրավիճակին ծանոթանալն է, եւ Մոսկվայից, Մինսկից, Կիեւից եւ Քիշնեւից հետո, Երեւանը հինգերորդ մայրաքաղաքն է, ուր ժամանում է Սոցինտերնի պատվիրակությունը: «Մենք շատ օգտակար հանդիպումներ ունեցանք Հայաստանի նախագահի, վարչապետի, Գերագույն խորհրդի նախագահի հետ: Այդ զրույցների ընթացքում ես բավականին սպառիչ պատասխաններ ստացա թե Հայաստանի ներքին կյանքին եւ թե Լեռնային Ղարաբաղի կոնֆլիկտին վերաբերող հարցերի մասին», շարունակեց պրն. Ֆոգելը: Նա հավաստիացրեց, թե Գերմանիան ամեն ինչ կանի ավելացնելու Հայաստանին տրվող հումանիտար օգնության չափը, ինչպես նաեւ Բունդեսթագի եւ Սոցինտերնի հերթական նիստերին կներկայացնի հաղորդում, որը կընդգրկի նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի ծանր իրավիճակին նվիրված լրատվություն: Շարունակելով, Հանս Ֆոգելն ավելացրեց. «Իմ կարծիքով, Ղարաբաղի խնդրում ձեր նախագահն անչափ իրատես է, եւ հույս ունեմ, որ նրա առաջարկած տարբերակները կօգնեն կարգավորելու այդ կոնֆլիկտը»:

Ո՞րն է առաջնայինը. վա՞րկը, թե ստամոքսը

Ըստ Չիտայի մարզային մամուլի հաղորդագրությունների, մարզի տարածքում գործող Հայաստանի կոոպերատիվները հայրենիք են փոխադրում մեծ քանակությամբ դեֆիցիտ արդյունաբերական ապրանքներ:

Ինչպես հաղորդեց «Զաբայկալսկի ռաբոչի» թերթը, այդ բանը հայտնի դարձավ, երբ միլիցիայի աշխատակիցները կանգնեցրին «Կամազ» մակնիշի բեռնատարը: Մեքենայում այլ ապրանքների հետ մեկտեղ հայտնաբերվեց 5 հազար փամփուշտով մեկ արկղ: Ավելի ուշ պարզվել է, որ «Ղարաբաղ» կոոպերատիվին պատկանող այդ ավտոմեքենայի բեռը պետք է Հայաստան տեղափոխվեր Չիտայի ավիաջոկատի ԱՆ-26 օդանավով, որը վարձակալվել էր 220 հազար ռուբլով:

Միլիցիայի մարմինները որոշեցին միաժամանակ ստուգել օդանավը: Այնտեղ նրանք հայտնաբերեցին Երեւան ուղարկվող 2.5 տոննա դեֆիցիտ սննդամթերք՝ կարագ, երշիկ, կարմիր ձկնկիթ, շոգեխաշած միս, ալյուր, շաքար եւ արդյունաբերական ապրանքներ՝ հեռուստացույցներ, սառնարաններ, հագուստ եւ այլն: Հայաստան էին ցանկանում տեղափոխել նաեւ «Ժիգուլի» մակնիշի նոր ավտոմեքենա:

Չիտայի մարզի ներքին գործերի վարչությունում հաղորդեցին նաեւ, որ Հայաստան մեկնող մեկ այլ օդանավի ստուգումը ավարտվել էր նույն արդյունքներով՝ գորգեր, կահույք, կարի մեքենաներ, մեծ քանակությամբ գինի եւ կոնյակ: Չիտայի մարզի բնակիչները վաղուց չէին տեսել այդ ամենը խանութներում:

Չնայած միլիցիայի աշխատակիցները այդ ամենի մասին տեղյակ պահեցին տրանսպորտային դատախազությանը եւ մարզի ղեկավարությանը, ապրանքների հոսքը կանխելու միջոցառումներ չէին ձեռնարկվել: Շատ դեֆիցիտ ապրանքներ, այնուամենայնիվ, ուղարկվել էին Հայաստան: Այս ամենը զայրույթի ալիք է առաջացրել Չիտայի բնակչության մոտ:

Բացվեց նշանավոր հնագետի ցուցահանդեսը

Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում բարի ավանդույթ է դարձել նշել հայ հնագիտության երախտավորների գործունեությունը: Օրերս թանգարանի սրահներից մեկում բացվեց նշանավոր հնագետ Հարություն Մնացականյանի 85-ամյակին նվիրված ցուցահանդես: Ինչպես ներկայացրեց թանգարանի հնագիտության բաժնի վարիչ Լյուդվիգ Խալյատրյանը, ցուցադրանքում տեղ են գտել Սեւանի ավազանի հնագիտական հուշարձաններից պեղված մ.թ.ա. երրորդից առաջին հազարամյակների այն առարկաները, որոնք Հ. Մնացականյանի երկարամյա հնագիտական աշխատանքների արդյունքն են: Ցուցադրված հուշարձանների շարքում մեծ տեղ է հատկացված Լճաշենի դամբարանադաշտից հայտնաբերված մ.թ.ա. երկրորդ հազարամյակի պեղածոներին:

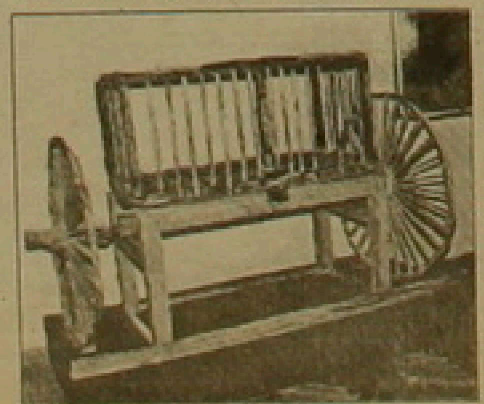

«Բենետտոն»-ն առեւտուր է անում արտասահմանյան դրամով

Փետրվարի 26-ին վերաբացվեց «Բենետտոն» հայ-իտալական խանութը, որը փակվել էր գների պատճառով: Խանութը վաճառքը կատարում է դոլլարով եւ արտասահմանյան այլ դրամանիշներով: Պատճառը, ինչպես բացատրեցին աշխատողները, այն է, որ տեղում հնարավոր չէ հումք հայթայթել, այժմ այն ստանում են Եգիպտոսից, Հնդկաստանից եւ Հունաստանից: Ապրանքները պատրաստվում են Հայաստանում եւ Իտալիայում:

Շահույթ ինտելեկտից

Հայաստանի նախագահի մարդասիրական հարցերով առաջատար խորհրդականը, հանրապետության պետական նախարար Գրիգոր Արեշյանը հայտարարեց, որ կառավարությունը մտադիր է լուրջ զբաղվել մտավոր սեփականությունը պահպանելու ուղղությամբ, ինչը կարող է մեծ շահույթ բերել պետությանը: Այդ նպատակով խորհրդարան են ուղարկվել մտավոր սեփականության եւ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքները, որոնք համապատասխանում են համաշխարհային ստանդարտներին: Այս տարվա ընթացքում, հաղորդեց պետնախարարը, Հայաստանը կստորագրի մի շարք համապատասխան միջազգային պայմանագրեր: Բացի այդ, արդեն ստեղծվում է արտոնագրային վարչություն Հայաստանի պետպատենտ: Բայց կարեւորը, նշեց Գ. Արեշյանը, հարգանքն է մտավոր սեփականության հանդեպ:

Պետնախարարն ընդգծեց, որ հանրապետությունն ունի մեծ գիտատեխնիկական կարողություն (այդ ոլորտում զբաղված են 45 հազար մարդ): Հետազոտական եւ ինժեներային մշակումների արտահանումը շահավետ կարող է լինել: Այսպես, օրինակ, Թայլանդն արդեն շահագրգռվածություն է ցուցաբերել, որ հայ մասնագետները կատարեն իրենց երկրի պատվերները: Պետնախարարը նշեց, որ հնարավոր չի լինի ամբողջովին խափանել «ուղեղների հոսքը» Հայաստանից, եթե իրավիճակը լիովին չկայունանա:

Խոջալուի առեղծվածը

Ադրբեջանի ՆԳՆ-ն եւ հանրապետության նախագահի մամուլի ծառայությունը հաստատեցին, որ փետրվարի 26-27-ին Խոջալուում զոհվել է ավելի քան 1000 հոգի: Իսկ անհայտ կորածների, վիրավորների կամ լեռնանցքներում ցրտահարվածների ընդհանուր թիվը կազմում է մոտ 4000 մարդ:

Հայաստանի Գերագույն խորհրդի մամուլի ծառայությունը հերքել է մեծ կորուստների մասին ադրբեջանական կողմի տվյալները: Հայաստանում գտնվող փախստական թուրք-մեսխեթների խոսքերով, Խոջալուի ամբողջ խաղաղ բնակչությունը լքել է քաղաքը մինչեւ մարտական գործողությունների սկսվելը:

ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի մամուլի ծառայությունը հաղորդեց, որ Խոջալուում հայ ազատամարտիկների մարտական խնդիրն էր ոչնչացնել Ստեփանակերտը հրետանակոծող կրակակետերը: Մամուլի ծառայության հայտարարության մեջ հաղորդվեց նաեւ, որ մինչեւ մարտական գործողությունները Խոջալուում գտնվում էին մոտ 1000 մարդ, որոնց կեսից ավելին ՕՄՕՆականներ եւ Ադրբեջանի ազգային բանակի զինվորներ էին, ինչպես նաեւ թուրք-մեսխեթների մի քանի ընտանիքներ, որոնց քաղաքում էին թողել որպես պատանդներ:

Նոր զինկոմիսար Կապանում

Կապանի զինկոմիսար է նշանակվել կապիտան Գենադի Դավթյանը, որի առաջին խնդիրն է կազմակերպել պաշտպանական մոտոհրաձգային գումարտակ:

Փետրվարի 29-ին տեղի ունեցավ առաջին հիմնադիր խորհրդակցությունը, որին մասնակցում էին 220 զինապարտներ: Խորհրդակցության օրակարգն էր կազմակերպել զինավարժություններ համապատասխան տարածքում, որին կմասնակցեն Երեւանից հրավիրված մասնագետներ:

Լուսանկարները ԿԱՐՈ ՍԻՐՖԱՑՅԱՆԻ

digitised by A.R.A.R.@

Հայ-հրեական միասնություն հօգուտ Թուրքիայի

Թուրքական հրեան առաջարկում է ստեղծել ամերիկյան հրեա-հայկական լոբբի, հակառակ նախկին հունա-հայկականի

Արդեն չորս ամիս է, ինչ շարունակ խոսում ենք Տրապիզոնի նավահանգստի վիլիարի ծրագրի մասին, որի գլխավոր հեղինակներն են Ամերիկայից Հրայր Հովնանյանը (հայ), Ռուսաստանից Վարդգես Արծրունին (հայ), Ավստրիայից Մարկ Կլաքինը (հրեա) եւ Թուրքիայից Իցհակ Ալաթոնը (հրեա):

Թուրքական մամուլում բազմիցս խոսվել է Իցհակ Ալաթոնի այն հայտարարությունների մասին, թե իր Հայաստանը նախանջել է «ցեղասպանությունից» եւ «հողային պահանջներից»: Այդ հրապարակումները սփյուռքում եւ հայրենիքում լուրջ անհանգստություն էին առաջացրել, եւ Հայաստանի Հանրապետության արտգործնախարարությունը հայտարարությամբ հերքեց այդ ամբաստանությունները: Սրան հաջորդեցին պրն. Հրայր Հովնանյանի զանազան թերթերին ուղարկած բացատրագրերը, որ ամբողջովին մերժվում էր, թե նման «սակարկություններ» են եղել Ալաթոնի հետ իրենց հանդիպումների ժամանակ:

Պրն. Իցհակ Ալաթոնն էլ իր հերթին պրն. Հովնանյանին հեռագիր էր ղրկել այստեղից անհիմն խոսակցությունները հերքելու նպատակով: Պրն. Հրայր Հովնանյանը, հատուկ ընդգծելով, ասում էր. *«Հայաստանի կառավարության Տրապիզոնի նավահանգիստը վարձակալելու միլիարի ծրագիրը բացարձակապես տնտեսական ակտ է ու ամբողջովին հեռու է ամեն տեսակի քաղաքականությունից»*:

Վերջերս մեր ձեռքն անցավ «Ալարկո Հոլդինգ» բաժնետիրական հասարակության 1992 թվի հունվար-փետրվար-մարտ ամիսների համար պատրաստված *«Բիզիմ դունյամըզ»* (Մեր աշխարհը) եռամսյա թերթը, որը Թուրքիայի կրպակներում ազատ չի վաճառվում, այլ տարածվում է այս խոշոր հասարակության ներքին մասնաճյուղերում եւ այլ գործարար շրջանակներում:

Այնտեղ դոկտ. Յուզեիր Գարիհի ստորագրությամբ ուշագրավ հոդված է տպագրված, որը մասնակի կրճատումներով ներկայացնում ենք ձեր ուշադրությանը: Ծագումով հրեա Յուզեիր Գարիհը իր գործակից Իցհակ Ալաթոնի հետ «Ալարկո հոլդինգ» բաժնետիրական ընկերության համանախագահն է:

Վան Գրիգորյանը, Իցհակ Ալաթոնը եւ Հրայր Հովնանյանը Անկարայում: «Հյուրիյեթ», փետրվարի 21

Թուրքիայի եւ Հայաստանի աշխարհագրական վիճակը

Ինչպես գիտենք, Հայաստանը, սահմանակից լինելով Թուրքիային, Իրանին, Ադրբեջանին եւ Վրաստանին եւ գտնվելով այս երկրների միջեւ, նեղված վիճակում է:

Ադրբեջանի հետ նրա հարաբերությունները վաղուց ի վեր սերտ չեն: Վրաստանի հետ նույնպես չի կարելի ասել, թե «շատ լավ» են: Հայաստանը դեպի ծով դուրս կամ միջանցք բացարձակապես չունի: Արտաքին աշխարհի հետ կապվելու միակ ուղին անցնում է Թուրքիայի վրայով, ինչը լավ գիտակցում են Հայաստանի կառավարությունն ու ղեկավարությունը եւ, ըստ այդմ, ցանկանում մեր երկրի հետ հարաբերություններ զարգացնել:

Ես Հայաստանի այսօրվա վիճակը մի քիչ նմանեցնում եմ Իսրայելի 1948 թվի սկզբների վիճակին: Այն օրերին ԱՄՆ-ում եւ Ֆրանսիայում գտնվող հրեական լոբբիները այս երկրներին ստիպել էին անողոքաբար օգնել Իսրայելին: Այսօր նույն բանը կարելի է ասել Հայաստանի համար:

Ամերիկայի եւ Ֆրանսիայի մի շարք հսկա ֆիրմաներ, որոնց ղեկավարության մեջ գտնվում են ծագումով հայ գործարարներ, իրենց նյութական օժանդակությունն են բերելու Հայաստանին, ինչպես ժամանակին եղավ Իսրայելի նկատմամբ: Արեւմտյան ազատ աշխարհից Հայաստան գալիք ամեն տեսակի օգնությունը ամենակարճ եւ ուղիղ ճանապարհով կարող է միայն Թուրքիայի վրայով անցնել:

Հայաստանին անհրաժեշտ բոլոր ներածվելիք միջոցների համար, իմ կարծիքով, ամենահարմար ճամփան Թուրքիան է: Մեր հայրենակիցները, որոնք ապրում են Կարսում, մեծ ցանկություն են հայտնել, որ բացվեն Ախկայա-Գյումրի եւ Ալիջան-Մարգարա սահմանային դռները: Պետք է ամենակարճ ժամանակամիջոցում սկսել սահմանային առեւտուրը: Կարսում եւ Էրզրումում տնտեսական մեծ խանդավառություն կա սպասվելիք այս սահմանային առեւտրի շնորհիվ: Ինչ էլ լինի, 3 միլիոնանոց շուկան փոքր բան չէ: Երեւանից մինչեւ Ալիջան-Մարգարա սահմանային շուրը եղած-չեղած մեկ ժամվա հեռավորություն է:

Իսկ երկրորդ հարցը Տրապիզոնի նավահանգստի եւ ազատ գոտու միջոցով Հայաստան կատարվելիք ցամաքային փոխադրամիջոցի հնարավորությունն է: Արդեն Ախկայա-Գյումրի սահմանային դռնից երկաթուղային փոխադրամիջոցի հնարավորությունը կա ու կա: Տրապիզոնի նավահանգիստն ու ազատ գոտին, որ այսօր աշխատում են միայն 50 տոկոսի կարողությամբ, այս գործարքի շնորհիվ ավելի է բարձրացնելու իր տարողությունը:

ԱՄՆ-ում գտնվող հայկական լոբբին այս երկու երկրների միջեւ զարգացող հարաբերությունների շնորհիվ կարող է իր կեցվածքը Թուրքիայի նկատմամբ կտրականապես փոխել:

Ամերիկայի հունա-հայկական լոբբիների համագործակցությունը, որը գործում էր Թուրքիայի դեմ, կարող է իր տեղը զիջել հրեա-հայկական լոբբիների համագործակցությանը, որը կգործի հօգուտ Թուրքիայի:

Այս իրավիճակում Հայաստանն էլ կարող է վազել Թուրքիայի հետեւից, որպեսզի ինքն էլ ուզենա լավ հարաբերություններ մշակել մեզ հետ: Այսպիսով, Եւրահամայնք մուտք գործելու Թուրքիայի խնդիրը ավելի կդյուրանա:

Հայերը կարող են նաեւ նահանջել Ապրիլի 24-ի ցեղասպանության օրը հիշատակելուց (ընդգծումները մերը.):

Այսպիսով, Թուրքիան կարող է «խաղաղության կատալիզատորի» դեր խաղալ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ, որը ճանապարհ է բացելու նաեւ ցամաքային փոխադրամիջոցների համար Թուրքիայի եւ նախկին Խ. Միության թուրքական ծագում ունեցող հանրապետությունների միջեւ:

Կարճ ասած, այս բոլոր երկրների հետ մշակվելիք հարաբերությունների շնորհիվ Թուրքիան շատ կզարգանա: Դրա մեջ մեր «Ալարկո Հոլդինգ»-ը կարեւոր դեր է ունենալու:

Թուրքիան, բացի սահմանային առեւտրից, կսկսի նաեւ էներգիա վաճառել Հայաստանին, իսկ Արեւմուտքից եկած դրամներով մեծ գործեր են սկսվելու: Դա կնպաստի նաեւ Թուրքիայի տնտեսական զարգացմանը»:

Ինչպես մենք հասկացանք հոդվածից, թուրք գործարար մարդկանց ախորժակը Հայաստանի հանդեպ բացվել է միայն սփյուռքից Հայաստան գալիք ամերիկյան հսկայական դոլլարների պատճառով: Այսինքն, հայերի դրամը օգտագործելով թուրք գործարար մարդիկ Հայաստանին լավություն պիտի անեն:

Հազիվ 50 տոկոսի տարողությամբ աշխատող Տրապիզոնի նավահանգիստն ու ազատ գոտին հայերի շնորհիվ պիտի դառնան լիարժեք աշխատող կառույց ու շրջան:

Մի հարց եւս: Երբ դոկտ. Յուզեիր Գարիհը այսօրվա Հայաստանի Հանրապետությունը նմանեցնում է 1948 թ. Իսրայելի հանրապետությանը, ի՞նչ կասեր, երբ այդ տարիներին հարեւան արաբական կամ հեռու Գերմանիայում ապրող մի հայ գործարար մարդ լիներ ու «հրեական ցեղասպանության» հիշատակումից նահանջելու գնով Իսրայելի ու այլ երկրի միջեւ «զուտ առեւտրական ու տնտեսական», ոչ թե «քաղաքական» հարաբերությունների միջնորդություն առաջարկեր: Ինչպես դրան կվերաբերվեին դոկտ. Յուզեիր Գարիհի հարգելի հայրը կամ պապերը:

Հիշեցնենք նաեւ մի փոքր բացթողում, որը հոդվածում «մոռացվել» է նշել: Ասվում է, թե արտաքին աշխարհ դուրս գալու Հայաստանի միակ ճանապարհը Թուրքիայի վրայով է: Իսկ Իրա՞նը...

Ռ. Պ. Ա.

Ռուսաստանը կճանաչի՞ Ղարաբաղի անկախությունը

«Լեռնային Ղարաբաղ. չորս տարի արյան մեջ», այսպես է վերնագրել Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի Գերագույն խորհրդի «Ռոսիա» շաբաթաթերթի փետրվարի 26-ից մարտի 3-ի համարում տպագրված իր հոդվածը Հայաստանի քաղաքագետների ասոցիացիայի նախագահ Հմայակ Հովհաննիսյանը: 1 միլիոն 600 հազար տպաքանակով լույս տեսնող թերթը, որի խմբագրական կոլեգիայի անդամ է նաեւ Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովը, նշված հոդվածով թերեւս իր վերաբերմունքն է արտահայտել ղարաբաղյան խնդրի չորրորդ տարելիցի առթիվ:

Հոդվածագիրը փորձում է ԱՊՀ-ի անդամ երկրներին հիմնահարցերի լուծման ուղիներ առաջարկել: Որո՞նք են դրանք: **«Մշակել ազգամիջյան խնդիրների լուծման ուղիներ եւ համընդհանուր ձեռնարկներով կանխել կամ հաղթահարել բռնի գործողություններին: Համերաշխությունից վտարել այն հանրապետություններին, որոնք իրենց հողում կիրառգործեն եղեռն ու կոտնահարեն մարդու իրավունքները»**: Ուստի, ԱՊՀ-ի հիմնադիրները պետք է կազմեն Անվտանգության խորհրդի ֆունկցիաները, օժտված լինելով քաղաքացիական եւ ազգային իրավունքների պաշտպանության լայն արբիտրաժային լիազորություններով: Այդ տեսակետից, անհրաժեշտ է նաեւ քննարկել, թե ինչ նշանակություն ունի Լեռնային Ղարաբաղը նախկին ԽՍՀՄ-ում կատարվող իրադարձությունների հոլովույթում: **«Լեռնային Ղարաբաղի շուրջը ծավալված իրադարձությունները ծաղրանկարի նման գրանցում են նախկին ԽՍՀՄ-ի ողջ տարածքում բոլոր անցման փոփոխությունների ու հակադրությունների միտումները»**: Հոդվածագրի այս գնահատականն անշուշտ ունի իրական հիմքեր: Սակայն չպետք է մոռանալ, թե որքան [illegible] քաղաքականությունն է ազդում Ղարաբաղում ընթացող դեպքերի վրա, նույնքան էլ Արցախում ստեղծված կացությունը արտաքին գործընթացների վրա: Անդրադառնալով վերջին մեկ տարվա ընթացքում Ղարաբաղի վերաբերյալ ընդունված բոլոր քիչ թե շատ կարեւոր որոշումներին, Հ. Հովհաննիսյանը ընդգծում է, թե դրանք մեկը մյուսի վրա ազդել են, հիմք են հանդիսացել հայ բնակչության դեմ նոր բռնությունների գործադրման, բայց ինչպես **«Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի մարդու իրավունքների կոմիտեն է եզրակացրել, մարդու իրավունքների խախտման ամենազանգվածային եւ ծանր բոլոր դեպքերը կատարել են Ադրբեջանի օմոնականները»**:

Այժմ ստեղծվել է քաղաքական այլ կացություն, հռչակվել է ԼՂՀ-ի անկախություն, որը լիովին համապատասխանում է Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի հռչակագրին, ըստ որի նա իր անկախությունը վերականգնում էր 1918 թվի սահմաններում, երբ Լեռնային Ղարաբաղը Ադրբեջանի կազմում չէր:

Բնականաբար, հոդվածագիրը հարց է բարձրացնում ինչպես պետք է գործի ներկա պայմաններում Ռուսաստանը, երբ ԼՂՀ-ն արդեն իսկ ցանկություն է հայտնել անդամակցելու ԱՊՀ-ին եւ նպաստելու այդ համագործակցության ամրապնդմանը: Առաջարկը հետեւյալն է. **«Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի կողմից ԼՂՀ-ի պաշտոնական ճանաչումը կարող է դառնալ շրջանում իրադրության կայունացման հիմք, եւ ճանապարհ բանալ երեք անկախ պետությունների՝ ԼՂՀ-ի, Ադրբեջանի եւ Հայաստանի հավասարազոր բանակցություններին»**: Այստեղ Ռուսաստանը պետք է կողմնորոշվի, գիտակցի եւ ըմբռնի իր դաշնակցին, ժողովրդավարական արժեքների կրողին: **«Ներկա պահին հայ ժողովրդի ժողովրդավարական ձգտումների էպիկենտրոնը Լեռնային Ղարաբաղի ինքնորոշման խնդիրն է: Եւ այստեղ է, որ Ռուսաստանը պետք է որոշի, թե որն է իր շահը»**: Հայ ժողովրդի համառուսական կողմնորոշումը մեծ չափով կախված կլինի նրանից, թե ժողովրդավարական Ռուսաստանը որքանով կհասկանա եւ կկանգնի ԼՂՀ-ի հայերի ինքնորոշման օրինական իրավունքի պաշտպանությանը: Այստեղ էլ Ռուսաստանը պետք է հաշվեկշռի. ճանաչե՞լ Ղարաբաղի հանրապետության անկախությունը, թե՞ նորից կրկնելով անցյալի սխալները, շրջանում ունենալ լարվածության օջախ, որը ի զորու է անընդհատ ազդել նաեւ Ռուսաստանի արտաքին եւ ներքին քաղաքականության վրա:

Հ. Ա.

Հիքմեթ Չեթին. «Ղարաբաղը հայերի ձեռքում է»

«Հյուրիյեթ», Բաքու-Աշխաբադ, մարտի 3: Թուրքիայի արտգործնախարար Հիքմեթ Չեթինը Բաքու-Աշխաբադ ճանապարհին ինքնաթիռում պատասխանելով լրագրողների հարցերին, նշեց, որ Ադրբեջանի ղեկավարությունից տեղեկություն է ստացել այն մասին, թե Լեռնային Ղարաբաղում այլեւս ազերի չի մնացել: Նա այնուհետեւ շարունակեց. **«Այսօրվա վիճակով Ղարաբաղը դատարկվել է ազերիներից: Լեռնային Ղարաբաղը փաստացիորեն անցել է հայերի ձեռքը»**:

Չեթինը հիշեցնելով, թե ինչպես Այազ Մութալիբովը Ղարաբաղի կորստի պատճառով երեք օրով ազգային սուգ է հայտարարել, ասաց. **«Ամեն ինչից առաջ զինադադար ենք պահանջում: Ընդհարումները անհապաղ պետք է դադարեցնենք: Ղարաբաղի 190 հազարանոց բնակչության 40 հազարը ազերիներ են եւ վերջիններս գրեթե ամբողջությամբ հեռացել են այդ տարածքից»**:

Հիքմեթ Չեթինը նախ նշեց, որ անհապաղ կապվելու է հայերի հետ, ապա ավելացրեց. **«Ղարաբաղի հարցում միջազգային մակարդակներով ձեռնարկումները թեեւ շարունակվում են, բայց Ադրբեջանի համար անընդունելի լուծումը մնայուն չի լինի եւ չի կարող ապահովել խաղաղություն: Ղարաբաղը ազերիների հողն է: Այդ իսկ պատճառով հարցի ազերիների համար անընդունելի որեւէ կարգավորման մասին խոսք անգամ լինել չի կարող»**:

Վերջին իրադարձությունները բնութագրելով «վերին աստիճանի տագնապահարույց», Չեթինը եզրափակեց հետեւյալ կերպ. «Զենքերի շաչյունի տակ չի կարելի հարցի կարգավորման մասին խոսել: Նախ պետք է հասնել զինադադարի»:

Չեթինի 140 հոգանոց պատվիրակության մեջ տեղ զբաղեցնող արտգործնախարարության մի պատասխանատու իր հերթին նշեց, թե գերակշռող մեծամասնությամբ հայերով բնակեցված Լեռնային Ղարաբաղում այնուհետեւ շատ ավելի սարսափելի իրադարձություններ կարող են տեղի ունենալ: ■

Ջեյմս Բեյքերից «ղարաբաղյան» նամակ Թուրքիային

«Հյուրիյեթ», Մոսկվա, մարտի 3: Ղարաբաղյան ընդհարումներում հայերի պատճառած ծանր կորուստներից հետո, Ադրբեջանի ներքաղաքական կյանքում ծայր առած լարվածության սրմանը զուգընթաց ԱՄՆ-ը պաշտոնապես հայտարարեց, որ զորավիգ է կանգնում Ռուսաստանի միջնորդությանը: Հիքմեթ Չեթինը, որ Ադրբեջանից մեկնել էր Թուրքմենստան, ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերից ստացավ «Թուրքիայի տեսակետին զորակցելու» բովանդակությամբ մի նամակ:

Չեթինը շեշտեց, որ ներկայումս Թուրքիան կոնֆլիկտին միջնորդելու Ռուսաստանի արտգործնախարար Կոզիրեւի ջանքերից բացի որեւէ այլ նախաձեռնություն այդ հարցում չի տեսնում: Այնուհետեւ ասաց, թե իրենց տեսակետը նամակով բաժանում է նաեւ Բեյքերը եւ միաժամանակ անհրաժեշտ է համարում աջակցել Կոզիրեւի նախաձեռնությանը: ■

Պուտչականները խառնված էին Բաքվի դեպքերին

Ադրբեջանի դատախազությունը քրեական գործ է հարուցել 1990 թ. Բաքվի հունվարյան իրադարձությունների կապակցությամբ: Գլխավոր դատախազ Մուրադ Բաբաեւը Մոսկվայում անձամբ հարցաքննել է Անատոլի Լուկյանովին, Դմիտրի Յազովին եւ Վլադիմիր Կրյուչկովին, որոնք անմիջականորեն մասնակցել էին այդ գործողությունների նախապատրաստմանը եւ անցկացմանը: Ըստ նրանց վկայությունների, ԽՍՀՄ նախկին նախագահ Մ. Գորբաչովի կարգադրությամբ 1990 թ. հունվարի 19-ին Բաքու են ժամանել Դ. Յազովը եւ Վ. Բակատինը «կարգուկանոն հաստատելու համար»: Հարավային ուղղության գլխավոր հրամանատարի կաբինետում տեղի են ունեցել բանակցություններ Պրիմակովի եւ Շեյնինի հետ, որից հետո. «հաշվի առնելով ստեղծված վտանգավոր իրավիճակը» որոշում է ընդունվել զորքերը փոխադրել քաղաք: ■

digitised by A.R.A.R.@

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՏԱՆՈՂ ԱՄԵՆԱԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

ԽՍՀՄ փլուզումից հետո աշխարհի երկրները այս կամ այն եղանակով ձգտում են ընդլայնել իրենց հարաբերությունները Արեւմուտքի հետ, որը միակ իրական գերուժն է մնացել աշխարհում, որն իր ձեռքում է պահում քաղաքական ու տնտեսական լծակները։ Նույնիսկ այն երկրները, որոնց ընդունված է հակաարեւմտյան համարել եւ որոնց հետ Արեւմուտքը բազում չլուծված խնդիրներ ունի, նույնպես նրա հետ իրենց հարաբերությունները կարգավորելու ուղիներ են փնտրում։

Այս իմաստով լիովին հասկանալի է Հայաստանի ձգտումը հնարավորին չափ արագ եւ բազմաբնույթ հարաբերություններ հաստատել ինչպես Արեւմուտքի երկրների, այնպես էլ սրանց կողմից ձեւավորված միջազգային կազմակերպությունների հետ։ Սակայն միաժամանակ անհնարին է անտեսել, որ Հայաստանը Միջին Արեւելքի բաղկացուցիչ մասն է եւ դա իր օբյեկտիվ պահանջներն է առաջադրում նրա արտաքին քաղաքականությանը։ Արեւմուտքի հետ սերտացման երկու ճանապարհ կա։ Մեկը, առաջին հայացքից ամենակարճը թվացող, անմիջական եւ ուղիղ մուտքն է եվրոպական համայնք ու արեւմտյան դաշնակցություն, իսկ մյուսն անցնում է Միջին Արեւելքի բազմաբարդ կնճիռների միջով եւ թվում է դժվարամատչելի։

Ցայսօր Հայաստանը միանշանակորեն նախընտրում է առաջին ճանապարհը. դրա համար կան օբյեկտիվ պատճառներ։ Նախ՝ Արեւմուտքն ինքն է ընդգծված հետաքրքրություն ցուցաբերում ԱՊՀ նորաստեղծ պետությունների նկատմամբ եւ դրանով իսկ մատչելի է նրանց համար, երկրորդ՝ Արեւմուտքը չափազանց մեղմ է ու ներողամիտ քաղաքական բարեփոխումների հանդեպ, իսկ ներկայացվող պահանջների մեջ՝ չափավոր, եւ, վերջապես, անհրաժեշտության դեպքում նա կարող է պատրաստի քաղաքական դեր առաջարկել նորաստեղծ պետությանը եւ աջակցել դրա իրականացման հետ կապված խնդիրներին։

Բնական է, որ Հայաստանի իշխանությունները պետք է նախընտրեին հենց այս ուղին եւ դրանով լուծեին մի շարք խնդիրներ։ Առաջինը, ցույց տային իրենց վարած արտաքին քաղաքականության տեսանելի հաջողությունները (այստեղ անհրաժեշտ է նշել, որ միջազգային լայն ճանաչումը սոսկ Հայաստանի մենաշնորհը չէ եւ ԱՊՀ երկրների գերակշիռ մեծամասնության հաջողությունները միջազգային ասպարեզում նույնքան շոշափելի են, գուցե եւ ավելի, որքան Հայաստանինը), երկրորդ, չունենալով շրջանում քաղաքականության հստակ ծրագիր՝ Հայաստանի դերի որոշումը թողնել Արեւմուտքին, երրորդ, բավարարել հանրապետության այն շրջանակների ակնկալիքները, որոնք հույս ունեն Արեւմուտքի ռազմատնտեսական աջակցության շնորհիվ Հայաստանը վերածել ռազմականացված պետության, դարձնելով այն շրջանում Արեւմուտքի ռազմաստրատեգիական հենակետ, չորրորդ, ներկայացնել այդ քաղաքականությունն իբրեւ երկրի քաղաքական անվտանգության կայուն երաշխիք, ինչը բնականաբար կողջունի հանրապետության բնակչության գերակշռող մեծամասնությունը, հինգերորդ, նման քաղաքականության իրականացման համար կարիք չկա մեծ ներդրումներ անել լուրջ հետազոտական կենտրոնների ստեղծման համար եւ հաշվի նստել արտաքին ու ներքին քաղաքականության ոլորտում անխուսափելի այլակարծության հետ։

Փորձենք գնահատել այդ քաղաքականության լավ ու վատ կողմերը։

Արեւմտյան կողմնորոշում. դրական կողմերը.

1. Կմեծանա Արեւմուտքի վստահությունը Հայաստանի նկատմամբ, դա կարող է բարենպաստ ազդել քաղաքական եւ տնտեսական ոլորտների վրա, երաշխիք հանդիսանալ Հայաստանում մասնավոր բիզնեսի կապիտալ ներդրումների համար։
2. Կդյուրանա Արեւմուտքի ազդեցության ոլորտում գտնվող շրջանների՝ Լատինական Ամերիկայի, Հարավարեւելյան Ասիայի երկրների հետ առավել շահավետ հարաբերությունների հաստատումը։
3. Ներկա փուլում որոշակի երաշխիքներ կստեղծի հանրապետության (բայց ոչ ԼՂՀ-ի) տարածքային ամբողջականության պահպանման համար։
4. Արեւմուտքին ցանկալի կլինի ներկա վարչակարգի պահպանումը Հայաստանում եւ կաջակցի վերջինիս՝ հանրապետությունում սոցիալ-քաղաքական կայունություն ապահովելու գործում։
5. Սերտեցումը Արեւմուտքի հետ կարող է խթանել ներքին ռեֆորմացիան հանրապետությունում։

Բացասական կողմերը.

1. Արեւմտյան կողմնորոշման հետագա խորացումը կբացառի Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորման գործընթացին Հայաստանի մասնակցելը եւ այդ ուղղությամբ նախաձեռնություն ցուցաբերելու հնարավորությունը։
2. Դա աստիճանաբար կամ կտրուկ կսառեցնի Հայաստանի հարաբերությունները (կախված նրանից, թե արեւմտյան ինչպիսի՞ միություններին Հայաստանը կանդամակցի) Միջին Արեւելքի մի շարք երկրների հետ՝ Իրան, Իրաք, Սիրիա։ Հայաստանի նկատմամբ անվստահություն կցուցաբերեն նույնիսկ շրջանի արեւմտամետ երկրները, հայկական տարրը կդիտարկվի որպես հակաարաբական, արեւմտամետ գործոն, ինչը անխուսափելիորեն բացասական ազդեցություն կունենա հանրապետության քաղաքական ապագայի եւ Միջին Արեւելքի հայկական գաղթօջախների դրության վրա։
3. Քանի որ Արեւմուտքի գլխավոր ստրատեգիական դաշնակիցը շրջանում Թուրքիան է, ապա Հայաստանի կապը (տնտեսական, քաղաքական եւ հնարավոր է այլ բնույթի) Արեւմուտքի հետ կիրականացվի անմիջականորեն Թուրքիայի մասնակցությամբ։ Ընդ այդմ, Թուրքիան կդառնա Հայաստանի քաղաքական-տնտեսական հիմնական եւ փաստորեն միակ դաշնակիցը Միջին Արեւելքում։
4. Հայաստանը ստիպված կլինի իր ճանապարհների ցանցով, ֆինանսատնտեսական համագործակցությամբ, իսկ Արեւմուտքի հետ ռազմական դաշինքի հաստատման դեպքում նաեւ քաղաքական ու ռազմական դաշնակցությամբ, սերտանալ Թուրքիայի հետ, ինչը կսահմանափակի հանրապետության ինքնավարությունը, հատկապես ազգային խնդիրների հարցում։
5. Արեւմուտքի հետ ռազմական դաշինքի հաստատման դեպքում, երբ կուժեղանա զինվորականության դերը Հայաստանում, իսկ ժողովրդավարական հաստատությունները կբացակայեն կամ նրանց ձեւավորումը կլինի ընթացքի մեջ, երկրում կառաջանա քաղաքացիական եւ ռազմական իշխանությունների դաշինքը, ինչը արդյունքում կբերի կիսաավտորիտար վարչակարգի հաստատմանը։
6. Եթե ծրագրավորված ռեֆորմացիայի փոխարեն իրականացվի անկառավարելի արեւմտականացում, իսկ սոցիալական խնդիրներն ու ազգային իղձերը չգտնեն իրենց լուծումը, ապա Հայաստանում կարող է առաջանալ հակազդեցություն, որը կարտահայտվի Արեւելքի դասական տարբերակի՝ «հակաիմպերիալիզմի» ձեւով։

Այսպիսով, Արեւմուտքի հետ Հայաստանի հարաբերությունների սերտացումը (բայց ոչ արեւմտյան կողմնորոշումը) կարող է բեղմնավոր լինել, եթե դա չիրականացվի ի վնաս Միջին Արեւելքի երկրների հետ հարաբերություններին։ Եթե Հայաստանի արտաքին հարաբերություններին մոտենանք անհրաժեշտ հավասարակշռության պահպանման տեսակետից, ապա կստեղծենք Արեւմուտք տանող երկրորդ ճանապարհը, որն անցնում է Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորման գործընթացին հանրապետության ակտիվ մասնակցության եւ այդ ուղղությամբ անհրաժեշտ նախաձեռնությունների ցուցաբերման միջով։

Քանի որ նախորդ հրապարակումներում արդեն խոսել ենք այդ մասին, նշենք լոկ այն դրական ակնկալիքներն ու բարդությունները, որոնք հետեւում են նման ճանապարհի ընտրությանը։

Դրական կողմերը.

1. Արեւմուտքի փոքրիկ հենակետի փոխարեն Հայաստանը կդառնա միջազգային մեծ գործընթացի կենտրոն։
2. Նախաձեռնություն ցուցաբերելով Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորմանը նպաստելու գործում, Հայաստանը քաղաքական խոշոր վարկ ձեռք կբերի միջազգային հանրության շրջանակներում։
3. Հայաստանը կսերտածի միջինարեւելյան շրջանի հետ եւ կունենա քաղաքական անվտանգության իրական երաշխիքներ։
4. Հայաստանն այլեւս երբեք չի դիտարկվի որպես Միջին Արեւելքի երկրների շահերին սպառնացող օտար ուժերի հենակետ (նախկինում Ռուսաստանի, այժմ Ռուսաստանի եւ Արեւմուտքի)։
5. Հայաստանի հարաբերությունները Արեւմուտքի ու Ռուսաստանի հետ կզարգանան որակապես ավելի բարձր աստիճանի վրա, քանի որ Հայաստանը կդիտարկվի որպես կարեւոր քաղաքական միավոր Միջին Արեւելքում։
6. Պատմական անցյալի խնդիրները (ցեղասպանություն, տարածքային հարցեր) կընդգրկվեն շրջանային կարգավորման ընդհանուր համակարգի մեջ եւ կդադարեն սոսկ «Հայկական հարց» լինելուց։
7. Հայաստանը կխուսափի միակողմանի կախվածության եւ դրանից բխող անսկզբունքային զիջումների հեռանկարից։

Բարդությունները

1. Հայաստանը ստիպված է լինելու հրաժարվել միակողմանի արեւմտամետ քաղաքականությունից եւ անցնել հավասարակշռված գործողությունների։
2. Քանի որ տարբեր գործոնների ազդեցությամբ եւ Հայաստանի կրավորականության պայմաններում Արեւմուտքն ու Ռուսաստանը շրջանային նոր գործընթացների կենտրոնական դերը արդեն իսկ տրամադրել են Թուրքիային, ապա Հայաստանը պետք է ջանքեր գործադրի կորսված հնարավորությունները վերականգնելու համար։ (Այստեղ հնարավոր չէ չհիշատակել այն փուլը, երբ Պարսից ծոցի պատերազմից հետո ընդհուպ մինչեւ ԽՍՀՄ լիակատար փլուզումը Արեւմուտքն ու Միջին Արեւելքի երկրները վիժեցնում էին շրջանում կենտրոնական" դիրք գրավելու Թուրքիայի փորձերը։ Առաջացել էր վակուում, որը կարելի էր լցնել։ Սակայն Հայաստանը հանդես չեկավ ոչ միայն որեւէ արժեքավոր նախաձեռնությամբ, այլեւ ոչինչ չձեռնարկեց Միջին Արեւելքի երկրների հետ խորհրդակցական աշխատանքներ անցկացնելու եւ իր քաղաքական հնարավորությունները պարզելու ուղղությամբ)։
3. Հայաստանի կառավարությունը պետք է կարողանա հաղթահարել ռազմականացված պետության կողմնակից ուժերի դիմադրությունը։
4. Անհրաժեշտ կլինի մեծ ջանքեր գործադրել ներքին ռեֆորմացիայի հաջողությունը ապահովելու համար։
5. Անհրաժեշտ կլինի որակապես նոր փոխհարաբերություններ հաստատել սփյուռքի եւ այն ներկայացնող կուսակցությունների հետ, ինչը եւ՛ կառավարությունից, եւ՛ վերջիններիցս կպահանջի առավելագույն ճկունություն եւ փոխըմբռնման անհրաժեշտության գիտակցում։

Հաշվի առնելով վերը նշված բոլոր գործոնները, գալիս ենք հետեւյալ եզրակացության՝

1. Հայաստանի Հանրապետության ընդգծված արեւմտյան կողմնորոշումը կարող է ընդունելի լինել այն դեպքում, եթե Հայաստանի քաղաքականությունը Միջին Արեւելքում կանգնի անհաղթահարելի բարդությունների առաջ։
2. Հայաստանի քաղաքական անվտանգությունն ու միջազգային վարկը կարելի է ապահովել Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորման գործընթացի շրջանակներում անհրաժեշտ նախաձեռնություն ցուցաբերելով։ Դրա քաղաքական եւ տնտեսական ակնկալելի շահաբաժինները մի քանի անգամ կգերազանցեն այն, ինչ կստանա Հայաստանը, ստանձնելով Արեւմուտքի երկրորդական հենակետի դերը շրջանում։
3. Միակողմանի արեւմտյան կողմնորոշումը, որի դեպքում Թուրքիան անխուսափելիորեն կատարելու է «ավագ գործընկերոջ» դերը, վտանգում է Հայաստանի քաղաքական ապագան։

Ելնելով առկա իրավիճակից, առաջարկում ենք՝

1. Հավասարակշռել Հայաստանի քաղաքականությունը Արեւմուտքի եւ Միջին Արեւելքի միջեւ։
2. Հրապարակել Միջին Արեւելքում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքականության հիմնական սկզբունքները եւ հստակեցնել հանրապետության դիրքորոշումը շրջանային կարգավորման հնարավորությունների եւ ուղիների վերաբերյալ։
3. Նախաձեռնություն ցուցաբերել Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորման գործընթացին Հայաստանի մասնակցության ուղղությամբ։
4. Ստեղծել Հայաստանի Միջինարեւելյան ստրատեգիական հետազոտությունների կենտրոն եւ հանրապետության քաղաքականությունը իրականացնել հիմնարար հետազոտությունների հիմքի վրա։

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

«ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ» ԵՒ ԱՐՑԱԽ

Ցայժմ Միացյալ Ազգերը հետեւյալ կերպ է կատարել իր խաղաղարարական առաքելությունը։ Հետեւյալ աղյուսակում չկան Հարավսլավիա ուղարկվելիք ուժերը, ինչպես նաեւ Կամբոջա ուղարկվելիք 22 հազար նոր ուժերը։

ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերը իրենց գործունեությունը սկսել են 1948 թ.։

Մինչեւ այժմ 23 առաքելությունների ընդհանուր ծախսը կազմել է 5.8 միլիարդ դոլլար։ Մասնակցել են 537700 զինվորներ։ Նրանցից սպանվել են 783 զինծառայող։ Այժմ պատրաստության մեջ են 10 նոր առաքելություններ, որոնք տարեկան 700 միլիոն դոլլար պիտի արժենան։ ՄԱԿ-ի զինված ուժերում այժմ ծառայում են 16000 բանակայիններ։

Միացիալ ազգերի խաղաղարար ուժերի գործածությունը

Երկրներ	Առաքելություն	Անձնակազմ
Անգոլա	Անգոլա ստուգման առաքելություն	440
Արաբ-Իսրայել համաձայնություն		300
Կիպրոս	Խաղաղարար ուժեր Կիպրոսում	2.200
Էլ Սալվադոր	Դիտորդ առաքելություն	1.00
Գոլանի բարձունքներ	Սահմանային դիտորդ ուժ	1.300
Հնդկաստան եւ Պակիստան	Զինվորական դիտորդ խումբ	40
Իրաք եւ Քուվեյթ	Իրաք-Քուվեյթ դիտորդների առաքելություն	540
Լիբանան	Խաղաղարար ուժ Լիբանանում	5.900
Արեւմտյան Սահարա	Սահարայի հանրաքվեի առաքելություն	2.700
Կամբոջա	Կամբոջայի առաքելություն	1.380

Անցեալ տարուան առաջին շաբաթներուն ու անոր յաջորդող ամիսներուն ընթացքին, երբ իրաքեան ուժերը գրաւած էին Քուէյթը կամ կը ճզմէին քրտական ըմբոստութիւնը, Արեւմուտքը երկու անգամ նոր դրօշակ մը պարզեց պաշտպանելու համար յարձակումի ենթակայ երկիր մը եւ բնաջնջման վտանգի մէջ գտնուող փոքրամասնութիւն մը։ Այդ դրօշակին վրայ գրուած էր «Միջամտելու իրաւունքը»։ Գիտենք հետեւանքը. Քուէյթ ազատագրուեցաւ, որովհետեւ իր աւազին ընդերքին կը գտնուէր քարիւղի անսպառ պաշար մը, իսկ քիւրտերը իրաւունք չունէին ըմբոստանալու, լքուեցան իրենց բախտին, որովհետեւ այդ կը պահանջէին Արեւմուտքի եւ անոր հովանաւորեալ Թուրքիոյ շահերը։

Ճիշդ է, որ դարերու ընթացքին պետութիւններ միշտ յարձակում գործած են մարդասիրական բարձր սկզբունքներու նշանաբաններով եւ կամ պատրուակելով մարդուն արդար իրաւունքներու պաշտպանութիւնը։ Գաղութատիրական յարձակումները բացատրուած են «քաղաքակրթական» առաքելութեամբ եւ որպէս ծառայութիւն «Սիրոյ Աստուծոյ»։ Այսուհանդերձ, անցեալի ծաւալապաշտական այդ արարքները արգելք չեն կրնար ըլլալ մարդկութեան յառաջդիմութեան դէմ իր վախճանական գերագոյն նպատակը, որ է օրէնքի համաշխարհային գործադրութիւնը հաւասարապէս բոլոր երկիրներու համար։

Վերջին տասնամեակներուն [illegible]. Աշխարհի բժիշկները, Առանց սահմանի բժիշկները կամ Հելսինկիի համաձայնագիրէն բխող մարմինները իրենց միջոցներով միջամտած են զանազան երկիրներու ներքին հարցերուն, պաշտպանելու համար քաղաքական բանտարկեալները կամ խնամելու համար պետական վայրագութիւններու զոհ քաղաքացիները։ Այսուհանդերձ, անցեալ տարի առաջին անգամ ըլլալով է, որ միջամտութեան իրաւունքը տեսութեան վերածուեցաւ, ստացաւ թիւ 688 որոշումի պաշտօնական տարազը, որուն ուժով Միացեալ ազգերու կազմակերպութիւնը միջամտեց Իրաքի մէջ։ Այս առարկով կը յանդուղին նաեւ «պետութեան գերիշխանութեան անքննարկելիութեան» պարիսպները, որոնց ետին կը գործադրուէին մարդկային իրաւունքներու բռնաբարումները եւ փոքրամասնութիւններու վայրագ ճնշումները, անոնց ինքնութեան ուրացումով։

Այնուհետեւ, միջազգային գետնի վրայ զօրացաւ եւ վերարժեւորուեցաւ նաեւ Միացեալ ազգերու կազմակերպութեան դերը, որ խամաճիկային պաշտօնի վերածուած էր պաղ պատերազմի շրջանին։ Խ. Միութեան տարբաղադրումը, զինաթափման համաձայնագիրները, անկախ պետութիւններու հաւասարակշռութեան ստեղծումը եւ ռուս-ամերիկեան սերտ գործակցութիւնը, ինչպէս նաեւ Ծոցի պատերազմին ատարսը, որ մասնաւորաբար եղաւ Ծոցի տաք նաւթին առիթով, Միացեալ ազգերու կազմակերպութիւնը բարձրացուցին անոր արժանի կոչումին եւ զայն զրահեցին գերպետական ներգործօն ուժով, որ սկզբունքով իրը կը նկատուէր։ ՄԱԿ-ի Ուխտի 43-րդ յօդուածը անդամ երկիրներուն կը պարտադրէ, որ անոնք ուժեր դնեն Անվտանգութեան Խորհուրդին տրամադրութեան տակ «միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանումին համար»։

Համաշխարհային խաղաղութեան պահպանման եւ զօրացման համար ՄԱԿ-ի ստանձնած այս վերանորոգ պաշտօնին բարեւար արդիւնքներուն արդէն ականատես է մարդկութիւնը։ ՄԱԿ-ը վերջերս որոշեց խաղաղարար ուժեր ղրկել Կամբոջա, Էլ Սալվադոր եւ Հարավսլավիա։ Վերջին երկիրը ղրկուելիք զօրքը պիտի բաղկանայ 14.000 բանակայիններէ։ Այս վերջին առաքելութիւնները պիտի արժեն շուրջ 3.5 միլիար դոլլար։

Արցախի հարցը եւս մտած է միջազգայնացման ուղիին մէջ, որուն ճամբան մը կտրուած է անցեալ տարի Մոսկուայի մէջ Սախարովի անուան նուիրուած համաժողովին առթին, երբ որոշուած էր քննական յանձնախումբ մը ղրկել Արցախ եւ Հայաստանի սահմանները, ուր խորհրդային բանակ-ազերի օմոնական ձեռք ձեռքի տուած աւեր կը գործէին։ Անկէ ետք ամերիկեան ծերակուտականներ եւ ներկայացուցիչներ, Հելսինկիի Ամերիկեան անվտանգութեան եւ համագործակցութեան յանձնաժողովը, Եւրոպայի անվտանգութեան եւ համագործակցութեան խորհուրդը կը զբաղին Արցախի հարցով։ ԵԱՀԽ-ի առած վերջին որոշումը դիտորդներ ղրկելու խռովեալ շրջանները, ինչպէս նաեւ Եւրոպական խորհրդարանին կողմէ առնուած նման որոշում մը կը կազմեն Արցախի հարցին միջազգայնացման օղակները։ Միւս օղակները կարելի է նկատել Ելցին-Նազարբաեւ միջնորդութիւնը, Իրանի միջնորդութեան պատրաստակամութիւնը, Անգլիոյ եւ Կանադայի արտաքին գործոց նախարարներուն դրական յայտարարութիւնները, Բուշ-Դեմիրել խօսակցութիւնը, բարոնուհի Քոքսի գործունէութիւնը եւ այլն։

Հայաստանի եւ Արցախի իշխանութիւնները ահազանգ կը հնչեցնեն ու դիմած են ՄԱԿ-ի։ Ժամն է, որ ան գործածէ իր «միջամտութեան իրաւունքը»։

«Պայքար»
29 փետրուար, 1992

digitised by A.R.A.R.@

Թուրք-ազերի փաղաքշությունը «ցեղասպան» հայերի դեմ

«Ազգ»-ի նախորդ համարներից մեկում, անդրադառնալով հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտում Թուրքիայի միջնորդության հարցին, արտահայտվել էր այն միտքը, թե *«ունենալով մի այնպիսի հարեւան, ինչպիսին են սումգայիթյան մարդասպանների ազգային հերոս հռչակողները, չի բացառվում, որ ընդամենը ջարդարարության մեջ մեղադրվեն հենց հայերը»*: Ահա նման կարգի մեղադրանքներով հանդերձ եկող Ադրբեջանը հիմա արդեն դրանք փոխադրում է միջազգային ասպարեզ, իսկ Թուրքիան, օգտագործելով իր ազդեցությունը դաշնակիցների շրջանում, ամեն կերպ աջակցում է այդ ուղղությամբ կատարվող աշխատանքներին:

Հայերին ցեղասպանության մեջ մեղադրելու առաջին լուրջ փորձը Այազ Մութալիբովի կողմից կատարվեց Թեհրանում, ուր նա գտնվում էր տնտեսական համագործակցության կազմակերպության ECO-ի գագաթաժողովին մասնակցելու համար, հայտարարելով, թե *«Հայաստանը Լեռնային Ղարաբաղում ազերիների հանդեպ պարբերաբար նրանց այդ տարածքից վտարելու քաղաքականություն է վարում»*: Խոջալուի գրավումից հետո Մութալիբովի մեղադրանքներին սկսեց արձագանքել Թուրքիան: Փետրվարի 26-ին թուրքական հեռուստատեսությունը, հենվելով Ադրբեջանի ներքին գործերի նախարարի տվյալների վրա, հաղորդեց, թե Խոջալուում սպանվել են ավելի քան 100 ազերիներ: Հետագա հաղորդումներում սպանվածների թիվը բարձրացավ ընդհուպ մինչեւ 1230-ի: Փետրվարի 28-ին Թուրքիայի արտգործնախարար Հիքմեթ Չեթինի Բաքու կատարած այցի կապակցությամբ թուրքական հեռուստատեսությանը տված հարցազրույցի ընթացքում Մութալիբովի հայտարարությունից հետո վերոհիշյալ թիվը ենթարկվեց մանրակի կրճատման եւ հաստատվեց *«ավելի քան 1000 կին, տղամարդ, երեխա»* վերջնական տեսքով:

Հայ ազատամարտիկների կողմից Խոջալուի գրավման առթիվ ելույթ ունեցավ նաեւ այսպես կոչված Հյուսիսային Կիպրոսի Թուրքական Հանրապետության արտգործնախարար Քենան Աթաքոլը եւ նշեց, թե հայերը Լեռնային Ղարաբաղում ազերիներին ենթարկում են ցեղասպանության եւ Հայաստանին դատապարտելու կոչով դիմեց ՄԱԿ-ի անդամ երկրներին:

Համենայն դեպս, Ադրբեջանում երեք օրով սուգ հայտարարելու համար չէ, որ Խոջալուում սպանվածների թիվն ընդամենը երկու օրվա ընթացքում՝ փետրվարի 26-ից մինչեւ 28-ը «ավելի քան 100»-ից բարձրացավ «ավելի քան 1000»-ի: Հասկանալի է, որ սա տեղի է ունենում հայերի դեմ Սումգայիթում վայրագաբար իրագործված ցեղասպանության տարելիցի նախօրյակին, իսկ առջեւում դեռ ապրիլի 24-ն է:

Միաժամանակ «ցեղասպանության» մեղադրանքները հարուցվում են Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթիի միջնորդական առաքելությամբ Երեւան կատարած այցի օրերին: Ինչ խոսք, կոնֆլիկտի հարցը Իրանի ղեկավարության կողմից քննարկվել է Թեհրանում ինչպես Մութալիբովի, այնպես էլ Թուրգութ Օզալի հետ: Այս դեպքում մեծ կարեւորություն է ձեռք բերում նաեւ այն, որ նման կարգի մեղադրանքներին նախորդում են միջնորդի դերում հանդես գալու, իր անկողմնակալությունը ընդգծելու, իբր քրիստոնեական համերաշխությամբ առաջնորդվող Արեւմուտքին հայամետ դիրքորոշում վերագրելու, հայերին զենք ու զինամթերք մատակարարելու վարկածն առաջ քաշելու եւ հանձին հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի տարածաշրջանում արաբա-ֆարսական մի նոր պատերազմի սանձազերծման վտանգ տեսնելու Թուրքիայի պաշտոնական հայտարարություններից անմիջապես հետո:

Թուրքական այսպես կոչված փաստարկների մեջ առանձնապես ամենատարածվածը Արեւմուտքի քրիստոնեական համերաշխության վարկածն է: Հանձնարարելով հայերին ցեղասպանության մեջ մեղադրելու պատրաստակամությունը Քենան Էվրենին, Անկարան խոսքն առաջին հերթին ուղղում է իսլամական աշխարհին եւ նախապես շեշտելով նրա տրամադրությունները, ըստ ամենայնի պատրաստվում է «հայամետ» Արեւմուտքի դեմ Ադրբեջանի համար հա-

ջանքեր ենք գործադրում: *Ինչպես հայտնի է, երկու օր առաջ տեղի ունեցած ԵԱՀԽ-ի նիստում Թուրքիայի ազդեցության տակ ընդունվեց այն բանաձեւը, ուր վերահաստատվում է Լեռնային Ղարաբաղի ադրբեջանական պատկանելությունը, այդ տարածքում կրակի անմիջապես դադարեցման, կողմերի տարածքային ամբողջականության պահպանման, ներքին եւ արտաքին սահմանների անձեռնմխելիության վերաբերյալ որոշումներ են կայացվում:*

Թուրք ազգին խորապես հոգալ

կարծիք ստեղծել մահմեդական երկրների շրջանում:

Կարծում ենք, Թուրքիայի հետագա մտադրությունները պարզելու առումով կարեւոր նշանակություն ունի ղարաբաղյան վերջին իրադարձությունների առնչությամբ վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելի մարտի 1-ի հայտարարությունը, որ նույն օրը երեկոյան արձակվեց թուրքական հեռուստատեսության առաջին ծրագրով: Հայտարարության մեջ Դեմիրելն ասաց. *«Թուրքիան ամենայն պատասխանատվությամբ աչալուրջ քաղաքականություն է վարում, որպեսզի բացառվեն ընդհարումների հետագա ծավալումը, որը շրջանի վրա տարածման ամեն մի հնարավորություն եւ հետեւաբար նախազգուշացնում է երրորդ կողմի բոլոր միջամտությունները հետեւելու իր օրինակին՝ խուսափելու այն բոլոր քայլերից, որոնք հակադիր կողմերին կմղեն բացահայտ դիրքորոշումների: Իրադարձությունները Լեռնային Ղարաբաղում շարունակվում են, պահպանելով իրենց տագնապահարույց բնույթը:*

Վերջին օրերին, լարվածության վտանգավոր չափերի սրման պայմաններում արյունահեղությունը դադարեցնելուն ուղղված փոխհամաձայնության հասնելու եւ որպես առաջին քայլ կողմերի միջեւ զինադադարի կնքման համար բուռն եւ մարդկային կորուստների պատճառ հանդիսացող բախումները անհապաղ կասեցնելու եւ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության ու մարդու իրավունքները հարգելու համար մի անգամ եւս շահագրգիռ բոլոր երկրներին լուրջ եւ վճռական քայլերի դիմելու կոչ ենք անում: Ակնհայտ է, որ Թուրքիան չի կարող անտարբեր մնալ շրջանում տեղի ունեցող իրադարձությունների հանդեպ: Այդ առումով մեր կառավարությունը ամենաակտիվ կերպով շարունակելու է դիվանագիտական շրջանակներում դիմել անհրաժեշտ բոլոր միջոցներին»:

Լրացման կարգով նշենք, որ Դեմիրելը, կրկնելով Խոջալուի գրավման վերաբերյալ Մութալիբովի խոսքերը, հավաստեց, թե «սպանվել են ավելի քան 1000 ազերի-թուրքեր»:

Երբ նորաստեղծ ազգային պետությունը չի բացահայտում իր դիրքորոշումը Ադրբեջանում չորս տարի շարունակ հայերի հանդեպ կատարված ցեղասպանության վերաբերյալ եւ նույնիսկ հարմար է գտնում «ողջամտորեն» շրջանցել սումգայիթյան ոճրագործության տարելիցը, ապա ուրիշները նախաձեռնություն են վերցնում, ինքնապաշտպանության կռիվները շահարկում են այնպես, ինչպես հարմար է իրենց սեփական շահերին:

ՅԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Անցած օրերին

Համառ իռլանդացիներ

«Իռլանդիայի հանրապետական բանակը» կիրակի օրը սպառնաց հետագայում առավել վայրագությամբ խանգարել այս տարվա բրիտանական ընտրությունները: ԻՀԲ-ն, որը տարիներ ի վեր պայքարում է անգլիացիներին Հյուսիսային Իռլանդիայից վտարելու համար, հաստատեց, որ ինքն է եղել հեղինակը անցած մի քանի օրերին Լոնդոնում պայթած 3 ռմբահարումների, որոնցից մեկի մասին գրել էինք մեր նախորդ համարում: Ռումբերից երկուսը պայթել էին անցյալ ուրբաթ եւ շաբաթ օրերին, որի պատճառով վիրավորվել էին 29 հոգի: Երրորդ ռումբը կիրակի օրը վնասազերծվել էր: ■

Ժողովրդավար թագավորը

Սաուդյան Արաբիայի Ֆահդ թագավորը առաջին քայլը կատարեց դեպի ժողովրդավարություն, հայտարարելով երկար ժամանակից ի վեր խոստացված 61 հոգանոց խորհրդատու մարմնի կազմության մասին: Թագավորական հրամանագիրը հստակեցնում է, որ խորհրդատու այդ մարմինը թեեւ որեւէ իշխանություն չի ունենալու, սակայն կարող է իր տեսակետներն ու առաջարկները ներկայացնել միապետին: Թագավորը մի քանի օր առաջ հրապարակել էր նաեւ սահմանադրության հիմնադրույթներ, որոնք հիմնված են իսլամական օրենքի՝ Շարիաթի վրա: ■

Դաժան կանայք

Ամերիկյան նախագահական ընտրապայքարում օր չի անցնում առանց որեւէ գայթակղության: Մամուլում եւ հեռուստատեսային էկրաններին բացահայտվող դեպքեր, մեղադրանքներ, որոնց նպատակը մեկն է՝ թույլ չտալ այս կամ այն կուսակցության պատկանող թեկնածուին շարունակելու ընտրապայքարը:

- Վերջին գայթակղությունը հրապարակվեց «Մեթրըլ Թայմզ» թերթում, որտեղ 8 կանայք վկայություն են տվել դեմոկրատ կուսակցության թեկնածուներից սենատոր Բրոք Ադամսի դեմ, վերջինիս մեղադրելով իրենց հետ բռնի սեռական հարաբերություն ունենալու մեջ: Սենատոր Ադամսին այս բացահայտումից հետո ուրիշ բան չէր մնում, քան հրաժարվել ընտրապայքարից: ■

«Այո» կուսակցություն

Ռուսաստանից Իսրայել ժամանած հրեաները, որոնց ձայնը կարող է ազդեցություն ունենալ այս տարի հունիսին կայանալիք ընտրությունների արդյունքների վրա, ստեղծել են իրենց կուսակցությունը:

Այս նոր քաղաքական միության գլխավոր խնդիրն է ներգաղթյալներին աշխատանքով ապահովելը: Կուսակցությունը կոչվում է «Այո» եւ առայժմ ունի 120 անդամ: Իհարկե, այն դեռ վերջնական չի պատասխանել, թե ում է աջակցել՝ Շամիրի գլխավորած «Լիկուդ» դաշինքի՞ն, թե՞ ընդդիմադիր աշխատանքային կուսակցությանը: ■

«Գաղտնի» ծրագիր

Թել Ավիվում մշակվել է «Ինքնաթիռ-գորգ» ծածկագրով գործողությունը: Այն նախատեսում է Եմենից Իսրայել 1500 հրեաների տեղափոխման գաղտնի ծրագիրը: Նմանատիպ գործողություն էր անցկացվել 1984 թ., երբ Եթովպիայից հազարավոր հրեաներ էին տեղափոխվել Իսրայել: Այս գործողության ընթացքում նախատեսվում է օգտագործել Իսրայելի ռազմաօդային ուժերի կործանիչները, որոնք կմաքրեն օդային միջանցքը Կարմիր ծովի վրայով՝ Եմենն մեկնող մարդատար ինքնաթիռների համար: Ծրագրի մշակումը սկսվել է անցյալ տարի՝ Իսրայելի վարչապետ Իցհակ Շամիրի կարգադրությամբ: ■

ՄԱԳԱՏԷ-ն դեմ է

Այս միջազգային կազմակերպության տվյալներով, առնվազն 10 միջուկային ռեակտորներ Չեխո-Սլովակիայում, Բուլղարիայում եւ ԱՊՀ-ի երկրներում չեն համապատասխանում անվտանգության պահանջներին, եւ նրանց գործածումը համարվում է չափազանց վտանգավոր: «Սիմենս» գերմանական ֆիրմայի ներկայացուցչի խոսքերով, նույնիսկ վերահսկողության նոր համակարգերը չեն օգնի կանխարգելելու աղետը: ■

ՃԱՊՈՆԻԱ

Սպանիչ աշխատանք

Ամեն տարի հազարավոր մարդիկ են մահանում գերհոգնածությունից

Ճապոնական կղզիներում նույնպես գերհոգնածությունը սկսում է ավերածություններ գործել: «Իոմիուրի» օրաթերթի անցկացրած հարցման համաձայն, ճապոնացիների 64 տոկոսը գտնում է, որ ինքը մեծապես գերհոգնած է: Մինչդեռ 1985 թվականին այդ ցուցանիշը կազմում էր միայն 4 տոկոս: Ավելին, ճապոնացիների կեսը վախենում է մահանալ «կարոշիից»՝ գերհոգնածությունից, մի երեւույթ, որով Ճապոնիայում սկսել են լրջորեն մտահոգվել, եւ այդ մասին կանոնավորապես գրում են մամուլի առաջին էջերում: Դա չնչին բան չէ. ամեն տարի գերհոգնածությունից այստեղ մահանում է 10 հազար մարդ: Եթե սրտի հետեւանքով մահանալուց վախենում են առաջին հերթին 40-50 տարեկան աշխատավորները, ապա գերհոգնածությունից ամենից շատ գանգատվում են երիտասարդները:

«Ինթերնեշընլ էդյուքեյշն դեւելոփմընթ» մարդասիրական կազմակերպության եւրոպայի ներկայացուցիչ Էյուրո Տոգուկան այդ մահացությունները վերագրում է արտաժամյա աշխատանքի չարաշահմանը: 1970 թվականի 130-ի դիմաց ներկայումս արտաժամյա աշխատանքը կազմում է միջին հաշվով 185 ժամ: Նշենք, որ այդ աշխատանքը սովորաբար չի վարձատրվում: Միեւնույն ժամանակ, հանրային խրախուսանքներին մասնակցելով, հրոք անցկացրած արձակուրդային օրերի թիվը 8.8-ից հասել է 7.9-ի: Հիշյալ կազմակերպությունը Ժնեւում ՄԱԿ-ի հանձնաժողովին զեկուցել է, որ դա դեմ է մարդու իրավունքներին:

Դասարաններում ավելի ու ավելի խոսուն դասապարտվելով «կարոշիի» զոհերի առնչությամբ, ճապոնացի գործատուները սկսել են արձագանքել: «Տոյոտան» սկսել է արմատապես փոխել իր արտադրության տեխնիկական միջոցները. կառուցվում են ավելի «մարդասիրական» գործարաններ, որտեղ կան հանգստահարթակներ: Իսկ «Ջուսկո» հանրախանութները իրենց աշխատողներին ստիպում են վերցնել մեկամսյա վճարովի արձակուրդ: Իսկ երբ խանդավառ հանգստացողները փորձում են ժամանակից շուտ աշխատավայր վերադառնալ տեսնելու, թե արդյոք ամեն ինչ կարգի՞ն է, նրանց դուրս են հրավիրում, նվիրելով մի փոքրիկ ուղեցույց, որը բացատրում է, թե ինչպես կարելի է օգտագործել ազատ ժամանակը: Ինչ վերաբերում է հանրային սպասարկումներին, դրանցում տարածվում է շաբաթօրյա հանգստի սովորույթը:

Ամեն ինչ փոխվում է, նույնիսկ մինչեւ վերջերս ճապոնացիների մեջ տարածված չափից դուրս խնայողականությունը: Նրանց երբեմն համեմատում էին մրջյունների հետ: Բայց վերջերս այստեղ էլ սկսել է զարգանալ Արեւմուտքին բնորոշ մի նոր դժբախտություն. ճապոնացիներն էլ սկսում են պարտքերի տակ ընկնել: Սկսելով օգտագործել վարկային քարտեր, ճապոնացիները երբեմն չարաշահում են դրանք, այն աստիճան, որ վճարման հետ կապված միջադեպերը բազմապատկվում են:

«Le POINT», 28 փետրվար 1992

ՎՐԱՍՏԱՆ

Վրաց թագավորը չի շտապում

Պատմությունից հայտնի է, որ բանտախցերում հեղափոխիչ մտքեր են ծնվում: Վրաստանի ժողովրդավարական կուսակցության նախագահ Գեորգի Ճանտուրիան մի հարցազրույցի ժամանակ խոստովանել է, թե երբ Գամսախուրդիան իրեն հարյուր օրով բանտ նետեց, այդ ընթացքում երկար խորհելուց հետո ինքը համոզվեց, որ Վրաստանում անհրաժեշտ է վերականգնել սահմանադրական միապետությունը որպես փրկության միակ ձեւ:

«Մենք միապետից զրկվեցինք 1801 թ. ռուսական ցարի մեղքով, ասաց Ճանտուրիան: Այժմ Վրաստանի եւ քաղաքական բոլոր կուսակցությունների ղեկավարները համամիտ են միապետության գաղափարին: Մեզ պետք է դեմք, որն ի զորու լինի միացնել ժողովրդին, կայունացնի իրադրությունը եւ հաշտեցնի Վրաստանի զանազան քաղաքական եւ սոցիալական խմբերին»:

Գաղափարն սկսել է իրականացվել: Բանն այն է, որ Իսպանիայում ապրում են 1974 թ. մահացած իշխան Իրակլի Բագրատիոնիի զավակները: Իրակլի Բագրատիոնին համարվում էր վրաց թագավորների ուղիղ ժառանգորդը: 1990 թ. Իսպանիա այցելեցին Թիմուր Ժորժոլիանիի կուսակցության վրաց միապետականները եւ նախնական բանակցություններ վարեցին հանգուցյալ իշխանի երեք զավակներից ավագի՝ Խորխե (Գեորգի) Բագրատիոնիի հետ: Այդ ժամանակ գործն այդպես էլ կանգնեց: Իսկ ահա, վերջին շրջանում, մանավանդ Վրաստանից Զվիադ Գամսախուրդիայի փախուստից հետո, խոսակցությունները տեղափոխվեցին գործնական հուն:

Ճանտուրիան եւ Ժորժոլիանին մտադիր են գահը առաջարկել ոչ թե իրեն՝ Խորխեին, ոչ թե Մադրիդում ապրող նրա կրտսեր եղբայր Բագրատին կամ էլ նրանց քույր Մարիային, այլ Խորխեի ավագ որդուն՝ ամերիկյան համալսարաններից մեկի ուսանող, 19-ամյա Իրակլիին: Թբիլիսցիների ծրագիրը հետեւյալն է. Իրակլիին տանել Վրաստան, որպեսզի պատանին ծանոթանա այն երկրին, ուր ինքը պիտի իշխի, նրա ավանդույթներին, մշակույթին եւ լեզվին, որը չգիտի, եւ համապատասխան օրենսդրական որոշումներից հետո, գուցե նաեւ հանրաքվեից, նա կստանձնի գահը:

Ավելին, սկզբի համար նախատեսվում է ստեղծել խնամակալական խորհուրդ, ուր կմտնեն ապագա թագավորի հայրը, ինչպես նաեւ Վրաց կաթողիկոս Իլիա 2-ը, վրաց մտավորականության ներկայացուցիչը, Ճանտուրիան, Ժորժոլիանին եւ չեն բացառում նաեւ Էդուարդ Շեւարդնաձեն:

Մադրիդյան ազդեցիկ «Պաիս» թերթին տված հարցազրույցում ավտոռալլիի Իսպանիայի բազմակի չեմպիոն Խորխե Բագրատիոնին ասել է, թե իր գլխավոր պայմանը Վրաստանում հասարակական կյանքի ժողովրդավարացումն է, քաղաքական իրադրության կայունացումը, այնուհետեւ դրան պետք է հետեւի խորհրդարանի եւ կառավարության խնդրանքը Բագրատիոնիի տոհմին՝ վերադառնալ հայրենիք:

Տեղեկանալով այդ հայտարարության մասին, Գեորգի Ճանտուրիան ապագա թագավորի հոր վճիռն անվանեց **«անբարոյական, քանի որ ապագա թագավորը հրաժարվում է իր ժողովրդի հետ լինել ամենածանր օրերին»:**

◆ Ինչպես հաղորդել է «Վեստի» ռուսաստանյան հեռուստալրատվական ծառայությունը, մարտի 2-ին Թբիլիսի է ժամանել Խորխե (Գեորգի) Բագրատիոնին իր ընտանիքով: Բագրատիոնին այցի ընթացքում նպատակ ունի ծանոթանալ Վրաստանի ներկա քաղաքական-ընկերային իրավիճակին: ■

digitised by A.R.A.R.@

ՖՐԱՆՍԻԱ

Սոցիալիստների անկանոն փախուստը

Շրջանային ընտրություններից մեկ ամիս առաջ սոցիալիստ ղեկավարներն արդեն պատրաստ են անձնատուր լինելու

Այնն ինչից երեւում է, որ մարտի 22-ին կայանալիք շրջանային եւ կանտոնային ընտրությունները անչափ դժվար են լինելու ձախերի համար: Նախագահ Ֆրանսուա Միտերանը տեսնում է, թե ինչպես իր ամենամոտիկ բարեկամներն արդեն փորձում են փախուստի դիմել կամ եղբայրասպան պայքար են ծավալել: Դեռ շրջանային ընտրությունների զոտեմարտից առաջ սոցիալիստ ղեկավարները բացեցնում են իրենց մարտադրոշները եւ պատրաստ են անձնատուր լինել: Նրանք նախընտրում են հողաքափերով մնալ եւ ոչ թե գլխավորել իրենց դեպարտամենտների ընտրական ցուցակները: Ընտրարշավը դեռ չի սկսվել, բայց սոցիալիստական կուսակցությունն այլեւս ոչ բռունցք ունի պարզելու, ոչ էլ վարդ: Անկանոն փախուստը դարձել է համատարած:

Սոցիալիստական կուսակցությունից վերջերս հեռացած պատգամավոր Ժան Մարի Կամբասերեսն իրեն հարց է տալիս, թե արդյոք սոցկուսը չի՞ ավարտել իր պատմական դերը, դատապարտված չէ՞ արդյոք անհետանալու: Այդ հուսահատությունները եւ նախարարական այդ տատանումները արդյոք անշրջելի անկման ախտանիշները չե՞ն: Անշուշտ, սոցիալիստական կուսակցությունը չի ըմբռնել, թե իր պատկերը որքան է տուժել կոմունիստական աշխարհի փլուզումից: 1989 թվականից ի վեր նա չի կարողանում պաշտպանվել Արեւելքից եկած հարվածային ալիքներից: Կոմկուսի հետ սոցիալիստների ստորագրած դաշինքը (հենց կոմկուսի շնորհիվ վարչապետ Կրեսոնը օրերս խուսափեց անվստահության քվեից) այսօր արդեն համարվում է հնացած եւ պատարտելի: Մինչդեռ աշխարհը բաժանված էր, սոցկուսը մնում էր անբաժան, նոր քաղաքականություն վարելու անընդունակ:

Գաղափարապես քառացած, քաղաքականապես իր դարն ապրած դաշինքին պաշտպանող սոցիալիստները հայտնվել են իրենց իսկ իշխանավարման ծուղակում: Օրերս «Եւրոպա-1» ռադիոկայանին տված հարցազրույցում, օրինակ, Պիեռ Ժոքսը դատապարտեց *«աջակողմյան հեսանքով ուժերին»*, նկատի ունենալով Ֆրանսիայի ժողովրդավարական միությանը եւ Հանրապետության աջակցող միավորմանը: Ներկայումս ձախերը բաղկացած են երկու աշխարհներից, որոնք իրար այլեւս չեն հասկանում: Մի կողմից առկա օրենսդրական սոցիալիզմ, որը տեխնոկրատական եւ կառավարական այնքան պարտավորություններ է ներառել, որ դրանից կաթվածահար է եղել: Մյուս կողմից, առկա են ընտրողներ, որոնց արտահայտած սոցիալական պատկերը ղեկավարները չեն ըմբռնում: *«Մենք մարդկանց անդադար ասում ենք, թե ամեն ինչ լավ է: Նրանք մեզ պատասխանում են. «նայեցեք յուղի գներին»*, ամփոփում է սոցիալիստ պատգամավորներից մեկը: *«Երբ Էդիթ Կրեսոնը Ազգային ժողովում ամբիոն է բարձրանում բացատրելու, որ Ֆրանսիան Եւրոպայում ամենաբարվոք վիճակում է, նա պատմական կուսակցության ճառ է ասում, որը մեր ընտրողները չեն ընկալում, քանզի դժվար են ապրում»*: Մեկ ուրիշ պատգամավոր *«քայքայիչ»* է անվանում վերջերս Բրյուսելում Պիեռ Բերեգովուայի ունեցած ելույթը. *«Մի՞թե ընտրողները զանգվածաբար մեզ կհետեւեն, երբ Բերեգովուան պաշտպանում է Ֆրանսիայի ռոճկային խստությունը եւ լրջորեն քննադատում է Գերմանիայի ռոճկային քաղաքականությունը, որտեղ ծովագործներն աշխատավարձի 6.4 տոկոս հավելում ստացան: Մենք աշխարհը գլխիվայր ենք շրջում»:*

Անցկացված բոլոր հարցումները ցույց են տալիս, որ մարտի 22-ին սոցիալիստները լուրջ պարտություն են կրելու: Դրանից ընկճված սոցիալիստ ղեկավարներն աստիճանաբար դիմում են անկանոն փախուստի ռազմավարությանը: Այլեւս ոչ ոք չի հավատում սոցկուսի նավի փրկությանը, եւ ամեն մեկն իր անկյունում փրկօղակ է որոնում: Հունվարի 14-ից սոցիալիստական կուսակցությունը գլխավորող Լորան Ֆաբիուսն օրերս գործադիր բյուրոյի նիստում կոչ արեց *«հարձակողական մտայնություն դրսեւորել»*: Բայց իրականում համազգային ընտրարշավ չի լինելու: *«Ոչ ոք չի ուզում վարկաբեկվել*, արձանագրում է սոցիալիստ ղեկավարներից մեկը: *Ինչ վերաբերում է Ֆաբիուսին, նա չի ուզում գլխավորել տանուլ տված այս ընտրությունները եւ իրեն վերագրել դրանց արդյունքները: Այդ. նա հիմնականում զբաղվում է իր շրջանով»:*

Սոցիալիստներն ասես փայտացած լինեն առաջիկա ծառացող աղետալի հեռանկարից: Նրանց ընդդիմությունն այնքան ուժեղ է, որ թույլ չի տալիս նկատել աջերի դժվարությունները, որտեղ այլախոհ թեկնածուները շատանում են: Ֆրանսիայի ժողովրդավարական միությունը եւ Հանրապետության աջակցող միավորումը հարցումների համաձայն թեեւ առջեւում են, բայց նրանց արդյունքները լճացած են եւ նույնիսկ նվազում են: Այսօր արդյունքների աճ է արձանագրում բնապահպանության նախարար Բրիս Լալոնդը, որի կողմն են շրջվում սոցկուսից հիասթափված բազմաթիվ մարդիկ: Առաջընթաց է ապրում նաեւ ծայրահեղ աջ ազգային ճակատի ղեկավար Ժան Մարի Լը Պենը: Դա բացատրվում է աջերի եւ ձախերի միջեւ հստակ այլընտրանքի բացակայությամբ:

Սոցիալիստների փախուստը կարող է միայն բարդացնել այս իրավիճակը: Ոմանք ընտրություններում պարտվելուց հետո վերահաստատվելու հույսեր են փայփայում: Սակայն լուրջ պարտությունից հետո դա կարող է վերածվել մղձավանջի:

Le Point, [illegible] 1992

Ռուսաստանը մտադրություն չունի՛ ետ քաշվել Մոսկվա

Նախկին ԽՍՀՄ իրադարձություններն անդրադառնում են աշխարհի շատ շրջանների ստրատեգիական իրադրության վրա, այդ թվում նաեւ Խաղաղ օվկիանոսի: Ֆրանսպրեսս գործակալությունը հաղորդում է Կանբերրայից:

«Խորհրդային ռազմանավերը դուրս են գալիս Հնդկական օվկիանոսի գոտուց, իսկ Վիետնամի Կամրան ծոցի բազայում ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմը կրճատում է իր ներկայությունը», Ավստրալիայի մայրաքաղաքում հայտարարեց ԱՄՆ ռազմածովային ուժերի Խաղաղօվկիանոսյան նավատորմի հրամանատար ծովակալ Ռոբերտ Քելլին: **«Ներքին ճգնաժամին բախվելով տնտեսական եւ քաղաքական խիստ ծանր խնդիրների, խորհրդային ռազմածովային նավատորմը ետ է քաշվում արեւելյան ափեր: Կարծում եմ, որ այժմ արդեն վստահաբար կարելի է ասել, թե Մոսկվան այլեւս մտադիր չէ ռազմածովային ուժերի օգնությամբ ազդել համաշխարհային դեպքերի վրա»**, նշեց Ռ. Քելլին, ասիական-խաղաղօվկիանոսյան շրջանի 11 երկրների ռազմածովային մասնագետների խորհրդաժողովում:

Քելլին ասաց, թե բացառությամբ մի քանի հետազոտական նավերի, **«ԽՍՀՄ խաղաղօվկիանոսյան նավատորմից այլ նավեր չենք նկատել, համենայնդեպս, գոնե վերջին շրջանում»**:

Սակայն խորհրդային ռազմանավերի գործունեությունը Ճապոնական ծովի եւ Կամչատկայի իր հիմնական ռազմածովային բազաների մոտ պահպանվում է վերջին տասը տարվա մակարդակի վրա: Դա կնշանակի, որ ուժեղ նավատորմ պահելը նախկինի պես մնում է ազգային առաջնայնությունների մեջ:

«Միանգամայն բնական է, ավելացրեց ծովակալը, որ երկրում արդյունաբերական արտադրանքի 10 տոկոս կրճատման պայմաններում բավականին դժվար է նման ակտիվություն պահպանելը»:

Փոխվում է նաեւ ռազմական պատրաստության եւ նավատորմի կազմի մակարդակը, ընդ որում, նավերի կազմի եւ դրանց արդիականացման կրճատման միտում է նկատվում, քանի որ հին նավերն ավելի արագ են դուրս գրվում, քան շարք կմտնեն նորերը:

«Տպավորություն է ստեղծվում, որ նույնիսկ տնտեսության ներկա պայմաններում ԽՍՀՄ-ում ռազմական նավաշինության լայն ծրագիրը պետք է իրացվի նախկին ծավալով:

Եթե դա այդպես է, ապա պետք է հաշվի նստել այն բանի հետ, որ ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմը կարող է հետագայում նույնպես գործել համաշխարհային օվկիանոսում: Հակառակ դեպքում նրան բաժին կընկնի սոսկ իր ափերի պաշտպանությունը»:

Քելլիի կարծիքով, Ռուսաստանը մտադրություն չունի ետ քաշվել մինչեւ Մոսկվա, քանի որ երկրի հիմնական հարստությունները գտնվում են Սիբիրում եւ Հեռավոր Արեւելքում: Արդյունաբերական տարիները հյուծել են երկրի եւրոպական մասի պաշարների մեծ մասը, մինչդեռ Սիբիրի եւ Հեռավորարեւելյան շրջաններում անձեռնմխելի են մնացել օգտակար հանածոների, այդ թվում նաեւ նավթի, պաշարներ:

«Եթե ռուսական արջը նորից ոտքի կանգնի, ասաց ծովակալը, ապա չեմ զարմանա, եթե նա իր հայացքն ուղղի դեպի Արեւելք՝ Խաղաղօվկիանոսյան երկրներ, ոչ թե եւրոպական ընկերակցություն»: ■

ԵՎՐԱՀԱՄԱՅՆՔ եւ ԱՊՀ

Ուսանելի զուգահեռներ

Մինչ դարն իր ավարտին է մոտենում, Եւրոպայի պատմությունն արագընթաց փոփոխության է ենթարկվում: Վերջին շրջանի երկու կարեւորագույն իրադարձություններն ու Անկախ պետությունների համագործակցության գոյառումը նախկին Խորհրդային Միության փոխարեն եւ եւրոպական միասնականությանը նպատակաուղղված առավել գործնական քայլերը Մաաստրիխտում անկասկած Եւրոպային նոր «դիմագիծ» են հաղորդելու գալիք 21-րդ դարաշրջանում:

Այդ իրադարձությունները մեկնաբանողներից շատերը հակված են ցույց տալու նրանց միջեւ գոյություն ունեցող տարբերությունները: Բայց դա միայն մակերեսային մոտեցում է: Հակառակ քաղաքական եւ տնտեսական տարբերություններին, որոնք առկա են նախկին խորհրդային հանրապետությունների եւ Եւրահամայնքի անդամ երկրների միջեւ, նրանց վերջնական նպատակը մեկն է, գրեթե հակառակ ծայրերից սկսելով, նրանք գնում են դեպի միեւնույն նպատակները, այն է՝ ստեղծել ժողովրդավարական մի միություն, որն արտահայտի անդամ երկրների կամ ժողովուրդների ամենատարբեր շահերը:

Եւրահամայնքի 12 երկրները հպարտանում են, որ ունեն 328 միլիոնի հասնող միացյալ բնակչություն եւ 6 բիլիոն պատկառելի գումարի վրա հիմնված տնտեսություն: Նրանց արեւելյան գործընկերները ներկայացնում են 282 միլիոն բնակչություն եւ լավագույն դեպքում 2 բիլիոնի ազգային ընդհանուր եկամուտ: Սակայն վերջիններս նաեւ խորը տնտեսական ճգնաժամի մեջ են, որն առավել բարդանում է նախկին վարչահրամայական ապարատի քանդմանը տրամադրված միջոցների պակասով:

Երբ արեւմտյան հասարակությունը կարող է հենվել իր դարերից եկող ժողովրդավարական սկզբունքների եւ կայուն քաղաքական մեխանիզմների վրա, ապա արեւելյան նորակազմ ընկերակցությունը դեռեւս նոր է սկսում հասկանալ իսկական ժողովրդավարության իմաստը եւ իր անդամների միջեւ ծագած վեճերը փոխզիջումների միջոցով լուծելու անհրաժեշտությունը:

Դեպի միացյալ հասարակություն իրենց ճանապարհին երկուսն էլ ստիպված են հաղթահարել զանազան դժվարություններ: Արեւմուտքում նրանց գլխավոր պարտականությունն է, ազգային շահերից զիջումներ կատարելով, հասնել խմբավորման ընդհանուր շահերի ձեւավորմանը: Արեւելքում անհրաժեշտ է քանդել ամբողջատիրական պետության բոլոր նախկին «ինստիտուտները» եւ փոխարենը հիմնել նորերը, առավել ժողովրդավարականները:

Այս տարբերությունների կողքին կան նաեւ նմանություններ: Ճիշտ է, որ Արեւելյանի պլանային պետությունները լուրջ խնդիրների առաջ պետք է կանգնեն, մինչեւ կարողանան ամրապնդել իրենց «երրորդ աշխարհի» 6 մահմեդական հանրապետությունների հետ: Սակայն Արեւմուտքը նույնպես նման խնդիր ունի իր ամենաաղքատ անդամների՝ Հունաստանի, Իսպանիայի, Իռլանդիայի եւ Պորտուգալիայի հետ: Եւ դեռ առավել մեծ խնդիրներ են սպասվում, երբ մոտ ապագայում Արեւելյան Եւրոպայի մի շարք այլ պետություններ անդամակցեն նրան:

Նորակազմ արեւելյան ընկերակցությունը ազգային հողի վրա մի քանի կոնֆլիկտներ է ժառանգել, ինչպես, օրինակ, հայ-ադրբեջանականը, սակայն Արեւմուտքում եւս արյունալի բախումները չեն դադարում, ասենք, Հյուսիսային Իռլանդիայում եւ Իսպանիայի բասկերի շրջանում:

Ցայտուն նմանություններ կան նաեւ քաղաքական դրսեւորման ասպարեզում: Երբ Ուկրաինան, օրինակ, որպես հիմնադիրներից մեկը, պահանջում է հատուկ դեր վերապահել իրեն եւ շրջանառության մեջ դնել իր սեփական դրամանիշը, նա, կարելի է ասել, գործում է Եւրահամայնքի տարօրինակ անդամներից Բրիտանիայի նման: Իսկ երբ մյուս հիմնադիր պետությունը Ռուսաստանը, օգտագործելով իր տնտեսական եւ քաղաքական հզորությունը, փորձում է իր կամքը թելադրել այլ պետությունների վրա, այն հիշեցնում է Գերմանիային (նույնիսկ կարելի է Բորիս Ելցինի եւ Հելմութ Քոլի անձնական օրինակների մեջ նմանություններ գտնել):

Նշելով մի շարք վեճեր նախկին Խորհրդային Միության անդամ երկրների միջեւ, ինչպես, օրինակ, պայքարը հանուն զինված ուժերի հսկողության կամ գների բարեփոխման անցկացման՝ մի խումբ քաղաքագետներ, ԱՄՆ պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերը ներառյալ, գտնում են, որ ԱՊՀ-ն ապագա չունի եւ երկար չի կարող գոյատեւել: Մեր կարծիքով, այդ խնդիրները անցողիկ բնույթ ունեն եւ չեն կարող տեւական լինել: Ուղղակի, արեւելյան համագործակցության նոր անդամները դեռ ժամանակ չեն ունեցել վայելելու իրենց ձեռք բերած ինքնուրույնությունը կամ հասկանալու դրա սահմանները: Բռնատիրական անցյալի հիշողությունները չափազանց թարմ են նրանց ղեկավարների ուղեղներում: Բայց ժամանակի ընթացքում փոխզիջման գնալու նրանց վախը անդամակցման կվերանա, եւ առավել արագ եւ ռացիոնալ քաղաքական ու տնտեսական մի միություն կազմելու անհրաժեշտության զգացումը կփոխարինի դրան:

Կասկած չկա, որ արեւելյան համագործակցության ուղին շատ ավելի բարդ է լինելու, քան նրա արեւմտյան գործընկերներինը: Չնայած նրանք հաստատ ժողովրդավարություն եւ կայուն շուկա դեռ չունեն, այնուամենայնիվ, այնտեղ առկա են այնպիսի առավելություններ, որոնցից զուրկ է Եւրահամայնքը: ԱՊՀ-ն ունի մի միասնական լեզու, միասնական տրանսպորտային միջոցներ, կապի եւ էներգիայի միաձույլ համակարգ եւ, վերջապես, արդյունաբերության միեւնույն մակարդակները: Սրանք գործոններ են, որոնք հավաս են ներշնչում, որ ազգայնամոլական տենդի եւ տնտեսական խառնաշփոթի ներկա փուլից հետո նրանց ամբողջականությունն էլ ավելի կամրապնդվի:

Իսկ Արեւմուտքը կարող է օժանդակել այդ գործընթացի արագացմանը: Երկու տարվա ընթացքում դրական փորձ կուտակած լինելով, Եւրահամայնքը պատրաստ է իր գիտելիքները փոխանցել նորակազմ միությանը: Բրյուսելի եւ Ստրասբուրգի մասնագետները, այցելելով Մոսկվա, Մինսկ, Կիեւ եւ մյուս մայրաքաղաքները, կարող են անգնահատելի ծառայություն մատուցել իրենց արեւելյան գործընկերներին սովորեցնելով միասնական համայնք կազմելու եւ ընդհանուր ժողովրդավարություն վարելու բարձր արվեստը:

Երկու խմբավորումների գոյությունը լոկ պատմական զուգադիպություն չպետք է համարել: Դարավերջի այս տարիներին նրանց վիճակված են լինելու կայունության եւ հարաճուն վերելքի գլխավոր մեխանիզմները Եւրասիական մայրցամաքում:

ԱԼԵՔՍԵՅ ԻԶՅՈՒՄՈՎ

Ամերիկյան նավատորմը պատրաստ է միջամտելու

Այսպես է հայտարարել Պարսից ծոցում գտնվող ամերիկյան նավատորմի հրամանատարը, պատրաստակամություն հայտնելով միջամտել, եթե Իրաքը մերժի ենթարկվել իր հրթիռակայանները ոչնչացնելու ՄԱԿ-ի պահանջին: Անցյալ շաբաթ լարվածությունը ավելացել էր ՄԱԿ-ի եւ Իրաքի միջեւ, որը մերժել էր թույլատրել մասնագետներին ոչնչացնել իր հրթիռաշինական սարքավորումները: ■

digitised by A.R.A.R.@

Երկրորդ աշխարհամարտի ավարտից հետո Արգենտինա փախած նացիստ ոճրագործների վերաբերյալ

ԱՐԳԵՆՏԻՆԱ

Պատերազմի հանցագործների վերաբերյալ թղթածրարները բացելով՝ նախագահ Մենեմը անակնկալների է հանդիպում

փաստաթղթերի եւ արխիվների հրապարակման մասին անցյալ շաբաթ հրամանագիր ստորագրելով, Արգենտինայի նախագահ Կարլոս Ռաուլ Մենեմն ասաց. *«Արգենտինան ավելի քան 40 տարի ծածկում էր այն ճշմարտությունը, որն աշխարհը ցանկանում էր իմանալ»:* Լրագրողներն ու նացիստների հարցերով զբաղվող մասնագետները հնարավորություն ստացան ծանոթանալու *«Կասա Ռոսադայում»* (կառավարական տուն) գաղտնի պահված առաջին թղթածրարներին, որոնք կազմում են 25 սմ հաստությամբ թղթերի դեզ:

Փաստաթղթերը սոսկալի են, բայց ոչ զարմանալի: Ժոզեֆ Մենգելը հայտնի «Մահվան հրեշտակ» անունով, Օսվենցիմում բժշկական բարբարոսական փորձարկումների հեղինակն է: Պարզվում է, նա Արգենտինա է եկել 1949 թվին եւ 7 տարի անց Խոսե Մենգել անունով անձնագիր ստացել

Նոր փաստերը կարող են պատասխան տալ հին հարցերի, որոնք վերաբերում են Հիտլերի ամենամոտ օգնականներից մեկի Մարտին Բորմանի ճակատագրին: Ենթադրվում էր, որ նա տարիների ընթացքում գտնվում էր Հարավային Ամերիկայի տարբեր երկրներում, մասնագետների մի մասը համոզված էր, որ նա մահացել է Գերմանիայում, 1945 թվին: Մինչեւ հիմա Արգենտինայում հրապարակված փաստաթղթերը ոչ մի բանով չեն ապացուցում, թե նա երբեւէ եղել է Արգենտինայում:

Փաստաթղթերը հավաստում են, որ նախկին էսէսական Ժոզեֆ Շվամբերգերը, որը ենթադրվում է, որ Լեհաստանում տեղակայված համակենտրոնացման ճամբարներում ավելի քան 3.000 հրեաների մահվան պատասխանատուն էր, հաստատվել է Բուենոս Այրեսից հյուսիս-արեւմուտք գտնվող Լա Պլատա քաղաքում: Նա, դառնալով Արգենտինայի քաղաքացի, իր անունով աշխատել է նավթաքիմիական գործարանում, բայց 1973 թվին անհետացել էր, երբ Գերմանիան նրան պահանջել էր, եւ միայն 1990 թվականին ձերբակալվել Կորդովայում եւ հանձնվել Գերմանիային, որտեղ նրան դատավարություն է սպասվում Ռոզվադո եւ Միլենկի համակենտրոնացման ճամբարներում գործած արարքների համար:

Թեեւ նախագահ Մենեմը պերոնիստական կուսակցության անդամ է եւ հաճախ գովեստով է խոսում Արգենտինայի հզոր մարդու Խուան Դոմինգո Պերոնի մասին, այսուհանդերձ բացվող արխիվները հստակ ներկայացնում են պերոնիստական կուսակցության դերը: Պերոնը հենց էր, որ թույլ տվեց պատերազմի հանցագործներին Արգենտինա գալ եւ արհամարհեց նրանց վտարելու մասին միջազգային խնդրանքները: Այժմ Մենեմը փորձում է ուղղել այդ սխալը:

«TIME», փետրվար 17, 1992

Անցյալ տարի Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայում կատարվել են ավելի քան 19 հազար հանցագործություններ, որոնք ուղղակիորեն կամ մասնակիորեն կապված են թմրեցուցիչ եւ այլ խիստ ներգործող միջոցների առեւտրի հետ: Հայտնաբերվել է թմրադեղերի վաճառքի 1927 դեպք, ինչը 20 տոկոսով ավելի է, քան 1990 թ.: Այդ մասին փետրվարի 26-ին Մոսկվայում տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսում հայտարարեց գեներալ-մայոր Ալեքսանդր Սերգեևը, որը գլխավորում է թմրադեղերի ապօրինի շրջանառությունը կանխելու նպատակով ստեղծված Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի ներքին գործերի նախարարության վարչությունը:

Վարչության տվյալներով, անցյալ տարի բացահայտվել են 1198 հանցավոր խմբեր, որոնք զբաղվում էին թմրադեղի վաճառքով եւ մաքսանենգությամբ, բռնագրավվել է ավելի քան 13 հազար կգ թմրանյութ: Վերջին 5 տարվա ընթացքում Սանկտ-Պետերբուրգում ոչնչացվել է 6 ընդհատակյա քիմիական արտադրություն, որ պատրաստվում էին թմրանյութեր:

Ա. Սերգեեւը հաղորդեց նաեւ, թե ՄԱԿ-ի փորձագետները մտահոգված են, որ ավելանում են թմրադեղերի տարանցիկ փոխադրումները Արեւելյան Եվրոպայի եւ նախկին Խորհրդային Միության տարածքով: Այսպես, սկսած 1985 թ. մաքսատունը հաջողվել է կանխել թմրադեղերի, այդ թվում կոկաինի եւ հերոինի, մաքսանենգության ավելի քան հազար դեպք: Աճում են անմիջապես ԱՊՀ առաքվող թմրադեղի մատակարարումները, եւ եթե ավելի վաղ ավանդական մատակարարներն էին Աֆղանստանն ու Հնդկաստանը, ապա վերջին տարիների ընթացքում դիտվում է թմրադեղի հոսք Հյուսիսային Կորեայից, Վիետնամից, Ռումինիայից եւ Իրանից:

Թմրամոլության եւ թմրաբիզնեսի դեմ պայքարող միջազգային ընկերակցության փոխնախագահ Վալերի Նիկոլաեւը հաղորդեց, որ Ռուսաստանում գործում են 8 գաղութներ, որ իրենց պատիժն են կրում

Նարկոբիզնեսը Ռուսաստանում

թմրամոլ տղամարդիկ, եւ մեկ տեղամաս պատսպարված թմրամոլ կանանց համար: Ուղղիչ աշխատանքային հիմնարկների տվյալներով, այնտեղ է գտնվում թմրամոլության հակված մոտ 9 հազար մարդ:

Ընկերակցության տվյալներով, Ռուսաստանում գտնվող կանեփի արտերի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1,5 միլիոն հեկտար, իսկ նախկին Խորհրդային Միությունում 3 միլիոն հեկտար:

Ներքին գործերի մարմինները հաղորդում են, որ ողջ ԱՊՀ-ում նկատվում է թմրամոլության զգալի աճ: 1992 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ հաշվման մեջ են եղել թմրադեղ օգտագործող ավելի քան 120 հազար հոգի, որոնցից ավելի քան 65 հազարը «թմրամոլության» ախտորոշմամբ: Մասնագետների կարծիքով, այդ թվերը չեն համապատասխանում իրականությանը: Օրինակ, միայն Սանկտ-Պետերբուրգում, քաղաքի գլխավոր նարկոլոգի խոսքերով, կան 80-ից 100 հազար թմրամոլ: Միջնակարգ եւ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների մոտ 5 միլիոն երիտասարդներ փորձել են թմրադեղ, իսկ մոտ 500 հազարը այն կանոնավոր օգտագործում է:

Փետրվարի 28-ին Մոսկվայում տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսում Ռուսաստանի պետական մաքսային կոմիտեի մաքսանենգության դեմ պայքարող վարչության պետ Միխայիլ Վանինը հայտարարեց, որ թմրադեղի մաքսանենգությունը Ռուսաստանում եւ տարանցումը Եվրոպա, ԱՄՆ, Կանադա վերջերս աճել է եւ հետագա աճի միտում կա: Միայն անցյալ տարի արձանագրվել է թմրանյութերի մաքսանենգության 92 դեպք, բռնագրավվել է մոտ 3 տոննա թմրադեղ:

«ԱՊՀ-ի երկրներում ակտիվորեն ստեղծվում են սեփական նարկոմաֆիաներ, որոնց հետ կապեր է ցանկանում հաստատել միջազգային նարկոբիզնեսը, գտնում է Միխայիլ Վանինը, *հետեւողությունը ԱՊՀ-ի երկրների նկատմամբ բացատրվում նարկոդրամի բավական պարզ «լվացմամբ»:*

Ունեցած տվյալների համաձայն, Մոսկվայում արդեն տեղի է ունեցել միջազգային նարկոմաֆիայի ներկայացուցիչների խորհրդակցություն տեղացի նարկոգործարարների հետ, հաղորդեց մաքսային աշխատակիցը: ■

Գողերը լկտիացել են Ղազախստանում

Ղազախ գողերն արդեն իրենց համար թալանի աղբյուր են ընտրել Ալմա-Աթայի մերձակայքում գտնվող Ալաթաուի նախալեռների կառավարական ամառանոցները: Վերջին ժամանակներս դրանք երեք անգամ ենթարկվել են կողոպտչական հարձակումների:

Մեծ աղմուկ բարձրացրեց առաջին գողությունը, երբ թալանվեց Ղազախստանի նախագահ Նազարբաեւի խորհրդական, ամերիկյան հայտնի տնտեսագետ Չան Յան Բենգը: Բարեբախտաբար, վերջինս դեռեւս չէր հասցրել ինչպես պետք է տեղավորվել իր նոր կացարանում, գողերը բավարարվեցին սոսկ ռադիոսարքավորումներով եւ հարավկորեական հրաշքի հոր անձնական իրերով:

Սակայն այդ անհաջողությունը չսառեցրեց լկտիացած գողերի եռանդը: Քիչ ավելի հետո նրանք, մասի վրա պառկեցնելով պահակներին, սրբեցին Ղազախստանի ներքգործնախարար Մ. Բեւսենեւի ծառայողական ամառանոցը, այնուհետեւ Ղազախստանի փոխվարչապետ Եւգենի Եժիկով-Բաբախանովինը: Վերջինս, ինչպես հայտնի է, ազգությամբ հայ է:

Դեռեւս դժվար է ասել, թե թալանված ներքգործնախարարի աշխատողներին կհաջողվի՞ հանդուգն հանցագործների հետքի վրա ընկնել: Մի բան ակնհայտ է. կառավարական ամառանոցների կենվորները լրջորեն անհանգստացած են գողություններից եւ, այլեւս չվստահելով պահակներին, սկսել են այդտեղից կամաց-կամաց իրենց քաղաքային բնակարաններ տեղափոխել այն ամենը, ինչն իրենց համար որեւէ արժեք է ներկայացնում: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Երեւանից Իսի Լե Մուլինո

Այս վերնագրով եւ Աշոտ Խաչատրյանի լուսանկարով հոդված է տպագրվել ֆրանսիական հայտնի ֆուտբոլային «Onze mondial» ամսագրի վերջին փետրվարյան համարում, որն ամբողջովին ներկայացնում ենք ձեր ուշադրությանը:

«ԽՍՀՄ բարձրագույն խմբի վերջին առաջնությունում 7-րդ տեղ գրաված Երեւանի «Արարատ» թիմի ավագ, 1979 թ. Ճապոնիայում կայացած աշխարհի երիտասարդական առաջնության արծաթե մեդալակիր, 1980 թ. Եվրոպայի երիտասարդների չեմպիոն Աշոտ Խաչատրյանը, որը մասնակցել է ԽՍՀՄ բարձրագույն խմբի առաջնությունների մոտ 400 հանդիպումների, հիմա խաղում է Փարիզի շրջանում, Իսի Լե Մուլինոյի հայկական մարզական ընկերակցության ակումբում:

Մեծ փորձառություն ունեցող այս փորձառու խաղացողը կենտրոնական պաշտպան է: Նրան հրավիրել են Իսիի քաղաքապետարանը եւ «Հայաստան 2000» մարզական ասոցիացիան:

Աշոտ Խաչատրյանն իսկապես կարող է խաղալ ավելի բարձր մակարդակի մրցումներում: Այս մրցաշրջանում նա զբաղված կլինի իր ակումբն ավելի բարձր լիգա մղելով եւ առիթ կտա Իսիի երիտասարդներին օգտվելու իր փորձառությունից:

Նոյեմբերի 23-ին Կլամարում տեղի

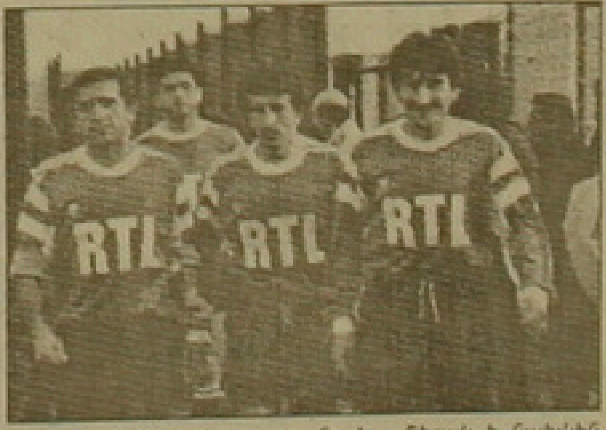

Աշոտ Խաչատրյանը եւ «Շիրակ»-ի նախկին խաղացողներ Ալիկ ու Վարդան Քոսյան եղբայրները, որոնք հանդես են գալիս նույն թիմում:

ունեցած հուզիչ արարողության ժամանակ ծագումով հայ ուրիշ անվանի մարզիկների հետ Աշոտ Խաչատրյանն էլ պարգեւատրվեց երկարամյա վաստակի համար:

Նրա ֆուտբոլային կարիերան դեռ չի ավարտվել»: ■

Կասպարովը առաջատար

Լինարեսում տեղի ունեցող ճատրակի միջազգային սուպեր մրցաշարի մասնակիցները հասեցին հաւաքակետը: Անավարտ պարտիաների վերախաղարկությունից հետո ի հայտ եկավ առաջին միանձնյա առաջատարը: Գարի Կասպարովը հաղթելով առաջատարների թվում գտնվող Բորիս Գելֆանդին, 6 հնարավորից վաստակեց 4,5 միավոր եւ միանձնյա գլխավորեց մրցաշարային աղյուսակը:

Նրան կեսական միավորով զիջում են Կարպովն ու Բելյավսկին:

Անավարտ պարտիաների վերախաղարկության ժամանակ Կարպովը հաղթեց Իլիեսկասին, իսկ Բելյավսկին ոչ-ոքի խաղաց Իվանչուկի հետ:

Իր հերթին խաղանցի ճատրակորդ մյուս անավարտ պարտիայում առավելություն հասավ Լյուբոեւիչի նկատմամբ: 3,5-ական միավոր են վաստակել Գելֆանդը, Իլիեսկասը եւ Յուսուպովը: ■

Աշխարհի նոր ռեկորդ

Օլիմպիական խաղերից առաջ բարձր արդյունքներով հաճելիորեն զարմացնում են լողորդները: Ինդիանապոլիս քաղաքում տեղի ունեցած օլիմպիական ընտրական մրցաշարում, որի մասնակիցները պայքարում էին ԱՄՆ-ի հավաքականի կազմում հանդես գալու իրավունքի համար, աշխարհի ռեկորդի հեղինակ դարձավ 15-ամյա Անիտա Նոլը, որը բրաս լողաոճով 200 մ տարածությունն անցավ 2 րոպե 25,92 վայրկյանում եւ կես վայրկյանով գերազանցեց համաշխարհային բարձրագույն նվաճումը, որը սահմանվել էր 1988 թվականին, Սեուլյան օլիմպիադայի ժամանակ:

Նույն մրցաշարում մինչ այդ 100 ազատ ոճալողի աշխարհի ռեկորդ սահմանել 19-ամյա Ջեննի Թոմսոնը: ■

Բաժինը վարում է Ս. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

Օլիմպիական խճանկար

■ Ալբերվիլի օլիմպիական խաղերից առաջ արդեն ճնճղաստպար տրամադրված գերմանական թերթերը խաղերն սկսվելուց հետո էլ չհանդարտվեցին: «Վելթ ամ Զոնտագ» շաբաթաթերթը Ալբերվիլը անվանեց «Քաոսվիլ», քննադատեց սահադաշտերի սառեցման հարմարանքները, «խղճուկ եւ թանկ» հյուրընկալությունը, «բոբսլեյի վազքուղիների խայտառակ վիճակը» եւ այլն:

■ Ճապոնիայի, Իտալիայի եւ որոշ այլ երկրների պատվիրակությունները հրաժարվեցին ուտել օլիմպիական ավանների սնունդը: Օրինակ, նորվեգացիները իրենց ուղեբեռներում բերել էին ծխահարված սաղմոն եւ ձկնկիթ: Նրանք նաեւ սենյակների ներքնակները փոխարինեցին տախտակներով, որպեսզի կարողանան քնել «նորվեգական ձեւով»:

■ Նորվեգացիների մյուս առանձնահատկությունն այն է, որ նրանք չէին վստահում Ֆրանսիայի օդերեւութաբանների կանխատեսումներին եւ իրենց հետ բերել էին մի կին պայծառատեսի, որը, ասում են, եղանակը գուշակում էր քասրդ ժամի ճշտությամբ: Այսպես, տղամարդ դահուկորդների 30 կմ մրցավազքի օրը նա հայտարարեց, որ ձյուն է տեղալու մրցումների մեկնարկից 10 րոպե առաջ, եւ նորվեգացի դահուկորդները իրենց դահուկները հարմարեցրին այդ եղանակին: Դրա շնորհիվ (կամ գուցե միայն զուգադիպությամբ) նորվեգացիները գրավեցին առաջին երեք տեղերը:

■ Ալբերվիլի օլիմպիադայի սպասարկու անձնակազմի 8000 կամավորներից 11-ը հեռացվեցին վաս վարքի կամ վաս ոտակավորման պատճառով: Նրանց մեջ էր տեղեկագիտության մի մասնագետ, որը կարողացել էր գուցակները խառնախնել իր բարեկամներին մասնակից դարձնելու համար:

■ Նախկին ԽՍՀՄ-ի, ներկայիս ԱՊՀ-ի պատվիրակությունը դրամական դժվարություններ ունեւ եւ փորձեց վաճառել բազմաթիվ օլիմպիական մարզահագուստներ: ԽՍՀՄ-ի մականիշը կրող մարզահագուստը գնահատվում էր 150 դոլար: Ռուսները կանոնավորապես կազմակերպում էին ձկնկիթի, օղու եւ մատրյոշկաների հրապարակային վաճառք:

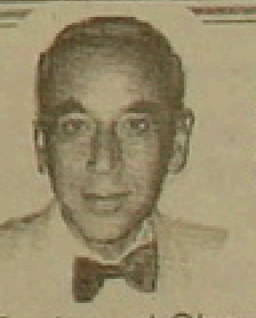

FOR RENT
Furnished studios
in Paris

Ave Foch and Champs-Elysées areas

Rent: $1200 a month
(same price 1,2 or 3 weeks)

ՎԱՐՁՈՒ
Կահաւորուած սթիւտիոներ
Փարիզի մէջ
Ֆոշ Մայօ եւ Շան զ՛էլիզէի
թաղամասերը

Վարձ՝ $1200 ամիսը,
(1, 2 կամ 3 շաբաթուան համար նոյն գինը)

For Reservations:
Raymond Yezeguelian

34, Ave des Champs-Elysées, 75008 Paris Tél : (331) 43.59.65.81, Fax : (331) 40.74.08.59

digitised by A.R.A.R.@

Չարագուշակ հանգստություն

Փետրվարի 29-ին Ադրբեջանի ազգային բանակի ստորաբաժանումները նոր հարձակում ձեռնարկեցին Մարտակերտի շրջանի Սեյսուլան (Արծվաշեն) եւ Յարըմջա (Հացավան) գյուղերի վրա: Քանի որ վերջին օրերին այդ գյուղերը մի քանի անգամ ենթարկվել էին հարձակման, ուստի պաշտպանական ջոկատների հրամանատարության ցուցումով գյուղերից դուրս էին բերվել կանայք եւ երեխաները: Փաստորեն, Արծվաշենը (բնակչությունը 617 հոգի) եւ Հացավանը (194 բնակիչ) վաղուց դատարկված էին եւ գտնվում էին միայն պաշտպանական ջոկատների հսկողության տակ: Երբ մարտն սկսվեց, տղաները տեսնելով, որ հակառակորդը մի քանի անգամ գերազանցում է եւ օգնական ուժերի ժամանումը ձգձգվում, կազմակերպված ձեւով հետ քաշվեցին եւ ամրացան Կարմրավանի մատույցներում: Թշնամին մտնելով դատարկված գյուղերը, հրի մատնեց դրանք:

Միր-Բաշիրի եւ Աղդամի շրջաններից անընդհատ համալրելով իրենց ուժերը, ազերիները ցանկանում էին առաջ շարժվել դեպի Մարտակերտի շրջանի խորքերը, սակայն պաշտպանական ջոկատները պատասխան գործողություններով նրանց զրկեցին այդ հնարավորությունից եւ գամեցին նախկին դիրքերին: Ներկայումս միջոցներ են ձեռնարկվում հայկական գյուղերի ազատագրման համար:

Նույն օրերին ծանր էր նաեւ Մարտունու շրջկենտրոնի եւ Ճարտար գյուղի վիճակը:

Ինչպես հայտնի է, վերջին օրերին մարտերից հաջողվել էր վնասազերծել իրենց տարածքում ամրացած օմոնականներին՝ նրանց քշելով Վերին Վեյսալուից դեպի Ֆիզուլու շրջանի տարածքները եւ հետ գրավել Գեւորգավանում գտնվող սեփական պահեստները:

Ազերիները նոր ուժեր էին հավաքել եւ նախապատրաստվել փետրվարի 29-ի հարձակմանը: Նախնական հրետանային նախապատրաստությունից հետո նրանք ցանկացան առաջ շարժվել, բայց չկարողացան եւ շարունակեցին գնդակոծել Մարտունին ու Ճարտարը 100 հրանոթներից եւ զրահամեքենաներից:

Արդեն երեք օր է շարունակվում է Քարինտակ գյուղի հրետանակոծությունը Շուշիից: Հայկական ինքնապաշտպանական ջոկատները պատասխան կրակով լռեցրել են թշնամուն:

ԼԵՒՈՆ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

Գունդը դուրս է բերվում Արցախից

Մարտի 2-ի լույս 3-ի գիշերը 366-րդ մոտոհրաձգային գունդը Ղարաբաղից դուրս հանելու ժամանակ զոհվել է մեկ զինծառայող: Ինչպես հաղորդեցին ԱՊՀ-ի զինված ուժերի գլխավոր հրամանատարության մամուլի կենտրոնում, սերժանտ Ա. Ռոդինը սպանվել էր գնդի զորամասերից մեկի գնդակոծման ժամանակ: Դեռ պարզ չէ, ով էր բացել կրակը՝ հայկական, թե ադրբեջանական կողմը: Մամուլի կենտրոնում ասացին, որ գնդի առաջընթացը կանգնեցվել է, այն դիրքեր է զբաղեցնում «պահեստային շրջաններում»:

Գնդի զինվորական թաղամասը Ստեփանակերտում գրավել են հայկական զինված կազմավորումները եւ քաղաքի բնակչությունը:

Որոշ տվյալների համաձայն, գնդի կենտրոնացման շրջան է ժամանել ԱՊՀ-ի զինված ուժերի ցամաքային զորքերի հրամանատարի առաջին տեղակալ գեներալ-գնդապետ Բորիս Գրոմովը:

Մինչդեռ մարտի 2-ի լույս 3-ի գիշերը Շուշին եւ Աղդամը կրկին ենթարկվել են հրետանակոծման: Մեկ հոգի զոհվել է, 7-ը վիրավորվել:

Ասում են... բայց ստուգեք

❖ Վերջերս նախարար նշանակված կարեւոր մի անձնավորության ենթակա համազգեստավոր ծառայողները հանրապետության տարբեր շրջաններում սկսել են ստորագրություններ հավաքել նրա նշանակման դեմ:

❖ Նախկին վարչապետի կաբինետի անդամներից մեկը, որ պաշտոնազրկվելով ավելի ուշ նշանակվել էր մայրաքաղաքի հյուրանոցներից մեկի տնօրեն, վերջերս դարձյալ պաշտոնազրկվելով անցել է մի այլ աշխատանքի: Այժմ նա զբաղեցնում է սննդեղենի գործարաններից մեկի... պահակային ծառայության պետի պաշտոնը:

❖ Ըստ հավաստի աղբյուրների, Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարության մի բաժնի ղեկը հանձնվելու է ամերիկյան բարեգործական մի կազմակերպության Երեւանի գրասենյակի պատասխանատուին:

❖ Շշուկներ են պտտվում այն մասին, որ քաղաքական որոշ ուժեր մի այլ կազմակերպության հետ գործակցելու նախապայման են դրել վերջինիս համընդհանուր ղեկավարի հեռացումը:

❖ Դիվանագիտական աղբյուրները նշում են, թե խոշոր մի պետության Հայաստանում նշանակված դեսպանը հայտնի է իր պրոթուրքական գործունեությամբ եւ հայկական հարցերի նկատմամբ, մեղմ ասած, ոչ բարյացակամ տրամադրություններով:

Շառլ Ազնավուրը ժամանեց Հայաստան

Երգչի մենեջերն այս անգամ կպայմանավորվի համերգների համար

Մարտի 2-ին, ժամը 18:10-ին Երեւանի «Զվարթնոց» օդանավակայանում վայրէջք կատարեց ֆրանսիական «Ազատության գիծ» ինքնաթիռը, որը հատուկ վարձվել էր Շառլ Ազնավուրին եւ նրան ընկերակցող խմբին Հայաստան բերելու համար:

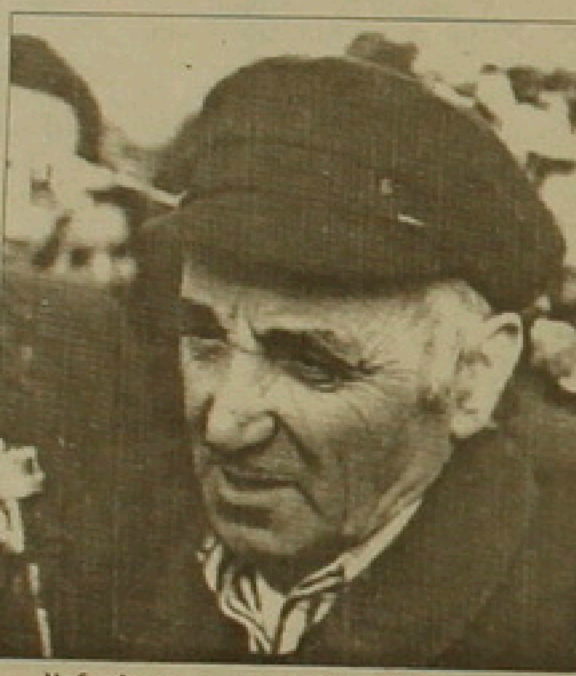

Ազնավուրը օդանավակայանում

Լուս. Կարո Արփաձյանի

Դիմավորողների մեջ էին նաեւ մեր քաղաքակիցներ Հակոբ Ասատրյանը եւ Ռաֆֆի Հերմոն Արաֆը, որոնք կարողացան տեսակցել Շառլ Ազնավուրի եւ նրա գեղարվեստական կազմակերպիչ, ճանաչված մենեջեր Լեւոն Սայանի հետ:

Վերջինս մեր քաղաքակիցներին «հուշեց», որ արվեստագետն այսուհետ Հայաստան կգա ոչ միայն մարդասիրական նպատակներով, այլեւ «մասնագիտական» գործով: *«Հայաստանի ժողովուրդը նույնպես պետք է տեսնի եւ ունկնդրի նրան»*, ասաց մենեջերը:

Հակառակ ստեղծված խառնաշփոթին, այնուամենայնիվ կարողացանք ճշտել, թե երբ կիրականանա հայրենի բեմի վրա երգչին տեսնելու փափագը: Սայանը պատասխանեց, թե ամենայն հավանականությամբ հունիսի վերջերին կամ սեպտեմբերին: Սակայն ֆրանսիացի լրագրողներից մի քանիսը համոզված էին, որ երգչի համերգային այցը կկայանա ավելի շուտ՝ մայիս ամսին, քանի որ «Անտեն 2» կայանն այժմվանից սկսել է պատրաստել մի ծրագիր *«Ազնավուրը Հայաստանում»* անվանումով: Ազնավուրի եւ «Ազնավուրը Հայաստանի համար» կազմակերպության անդամների հետ 3 օրով Հայաստան էին ժամանել ֆրանսիական *«Լը Մոնդ»*-ից Ժան Կերասը (նշանավոր հայազգի ծաղրանկարիչ Քիրազի եղբայրը), «Անտեն 2»-ից նկարահանման խումբը եւ Մարի Պիեռ Կարպանտիեն, Եւրահամայնքի ներկայացուցիչ պրն. Վիլամը, Փարիզի *Արմենիա* կազմակերպությունից օր. Սեդա Մավյանը, *«Մոնտե Կարլո»* ռադիոյի հաղորդավար լրագրող Էրիկ Շիմոն, ֆրանսահայ բժիշկների միությունից դոկտ. Սիմոնյանը եւ այլք:

Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի փոխտնօրեն Արմեն Սմբատյանն այսօր հանդիպելու է Լեւոն Սայանի հետ, որպեսզի ՀՀ մշակույթի նախարարության միջնորդությամբ կազմակերպվելիք «Ազնավուրը Հայաստանում» համերգային ծրագրի համար ստույգ պայմանավորվածություններ ձեռք բերվեն:

Զինված բախումներ Պրիդնեստրովիեում

Մարտի 3-ին Դուբոսարի քաղաքի մոտակայքում վերսկսվեցին զինված բախումները: Ինչպես հաղորդեց Պրիդնեստրովիեի Գերագույն խորհրդի մամուլի կենտրոնը, ազգությամբ մոլդավ տեղացի բնակիչները զենք բռնագրավելու նպատակով փորձեցին ներխուժել ռազմական բազմամասի տարածք, որ տեղակայված էր 14-րդ բանակի զորամասերից մեկը: Նրանց աջակցում էին քաղաքացիական հագուստով Մոլդովայի ոստիկանության աշխատակիցները: Սակայն Պրիդնեստրովիեի գվարդիականները ետ մղեցին հարձակումը: Մարտում զոհվել է 1 եւ վիրավորվել 14 հոգի: Մամուլի կենտրոնի տվյալներով, Դնեստրի ձախ ափին Մոլդովայի կողմից Կոչիերի գյուղի շրջանում նկատվում է զրահատեխնիկայի կենտրոնացում:

Միաժամանակ, Մոլդովայի ՆԳՆ-ի տվյալներով, Պրիդնեստրովիեի գվարդիականները պատրաստվում են հարձակվել Բենդերիի ոստիկանության բաժնի վրա: Մոլդովայի ՆԳՆ-ը հաղորդեց նաեւ, որ Մոլդովայի հարավում, որ 1990 թ. աշնանը հռչակվել էր Գագաուզիայի հանրապետությունը, տեղացի բնակիչները հարձակվում են Մոլդովայի ոստիկանության ստորաբաժանումների վրա:

Ինչպես արդեն հայտնի է, Մոլդովայում իրավիճակի կտրուկ սրման պատճառ է հանդիսացել մարտի 1-ի լույս 2-ի գիշերը տեղի ունեցած զինված բախումները Մոլդովայի ոստիկանների եւ Պրիդնեստրովիեի գվարդիականների միջեւ: Վերջիններիս հաջողվել էր գրավել Դուբոսարիի ոստիկանության բաժինը:

Անիի ավերակները բացվում են այցելուների առջեւ

Թուրքական «Գյունայդըն» օրաթերթը, փետրվարի 15-ի համարում հրատարակելով Անիի մայր տաճարի մեծադիր լուսանկարը, տեղեկացնում է, թե զբոսաշրջիկության նախարարությունը քրիստոնյա ուխտավորների համար թույլատրելու է այցելել Անիի ավերակները:

Թերթը ավելացնում է, որ հայերի համար Անիի ավերակները Երուսաղեմի չափ սուրբ են համարվում:

Թուրքիայի նախարարն այցելում է ԱՊՀ-ի երկրներ

Ինչպես արդեն հայտնի է, ԱՊՀ-ում է գտնվում Թուրքիայի արտգործնախարար Հիքմեթ Չեթինը: Պատվիրակության կազմում են նաեւ ազգային կրթության նախարար Քեմալ Թոփթանը, պետնախարար Շերիֆ Էրջանը, մի շարք խոշոր բիզնեսմեններ ու տնտեսագետներ:

Փետրվարի 29-ին, Ադրբեջանում տեղի ունեցած բանակցություններից հետո, Չեթինը մեկնեց Թուրքմենստան: Այցի ընթացքում Թուրքիայի պատվիրակությունը հանդիպումներ ունեցավ հանրապետության նախագահի եւ ղեկավարության այլ անդամների հետ: Բանակցություններից հետո տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսում Հ. Չեթինը նշեց, որ Թուրքիան կաջակցի Թուրքմենստանին ազգային անձնագրեր, սեփական արժույթ եւ անձնական վկայականներ թողարկելու գործում: Թուրքիան, հաղորդեց արտգործնախարարը, պատրաստ է օգնել թուրքմենական այբուբենը լատինատառի փոխելու գործում: Անհրաժեշտ սարքավորումները Թուրքիան կվճարի փոխադրման հարցերը լուծելուց հետո: Նրա խոսքերով, չնայած Թուրքմենստանը հարուստ է բնական եւ աշխատանքային ռեսուրսներով, Թուրքիան չի հետապնդում որեւէ շահույթ ստանալու նպատակներ: Երկու երկրներն ունեն ընդհանուր արմատներ, ուստի Թուրքիան իրեն պարտավորված է զգում անհրաժեշտ չափով օգնել Թուրքմենստանին, նշեց Հ. Չեթինը:

Հաջորդ օրը, մարտի 1-ին, Թուրքիայի արտգործնախարարը մեկնեց Տաջիկստան: Դուշանբեում տեղի ունեցած բանակցությունների արդյունքում կնքվեցին երկու երկրների միջեւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու եւ մշակութային համագործակցության մասին պայմանագրեր: Կողմերը քննարկեցին նաեւ տնտեսական համաձայնագրի նախագիծը:

Տաջիկստանը եւ Թուրքիան նպատակահարմար գտան համագործակցություն հաստատել եւ ռազմական ասպարեզում: Թուրքիան պատրաստակամություն հայտնեց օգնել Տաջիկստանին: Հանրապետության ռազմական կադրերը կպատրաստվեն թուրքական ուսումնական հաստատություններում:

Դուշանբեում Թուրքիայի դեսպանատան պաշտոնական բացումը նախատեսված է մարտի առաջին կեսին:

Թբիլիսիի մետրոն լռված

Մարտի 3-ից Թբիլիսիում չի գործում մետրոն: Ինչպես բացատրեցին քաղաքապետարանում, այդ որոշումը ընդունվել էր էլեկտրաէներգիայի սուր դեֆիցիտի պատճառով, ինչպես նաեւ «քաղաքացիների անվտանգությունը ապահովելու նպատակով»: Քաղաքապետարանի ներկայացուցչի խոսքերով, մետրոն չի աշխատելու «մինչեւ քաղաքում ստեղծված իրավիճակի կայունացումը»:

Գնացքները չեն մեկնում

Ինչպես հաղորդեցին Ռուսաստանի անկախ արհմիությունների ֆեդերացիայի մամուլի կենտրոնում, մարտի 2-ին գործադուլ են հայտարարել Կուրսկի երկաթուղու «Մոսկվա-2» դեպոյի աշխատակիցները:

Գործադուլավորները ներկայացրել են մի շարք պահանջներ, այդ թվում 36 ժամանոց աշխատանքային շաբաթ սահմանելու, տարեկան արձակուրդը ավելացնելու, ավելի վաղ տարիքում թոշակավորվելու պահանջները:

Իր հերթին, պաշտոնապես գրանցված երկաթուղայինների արհմիության կենտրոնական կոմիտեի ներկայացուցիչը գտնում է, որ այդ գործադուլը ապակայունացնում է իրավիճակը երկաթգծում:

Ինքնակիզման փորձ

Մարտի 1-ի երեկոյան Կարմիր հրապարակում, կառափնարանի մոտ 32-ամյա մի շինարար իր վրա բենզին է լցրել եւ հրկիզել:

Միլիցիայի աշխատակիցները փրկել են ինքնասպանին, որն իր գործողությունները բացատրել է գոյություն պահպանելու միջոցների բացակայությամբ:

Հանվեց կայսրի աճյունը

Ադիս-Աբեբայում հրապարակվել է Եթովպիայի կառավարության որոշումը շիրիմից հանել կայսր Հայլե-Սելասիեի աճյունը, որն առեղծվածորեն մահացել էր 16 տարի առաջ, մարքսիստական հեղափոխությունից հետո:

Սելասիեն մահացել էր իր պալատում, մեկ տարի անց այն բանից, երբ իշխանության գլուխ էր եկել Մենգիստու Հայլե Մարիամը: Եթովպիայի միապետականների խմբի ներկայացուցիչները գտնում են, որ կայսրին խեղդել էին Մենգիստուի սպաները: Շիրիմից կհանվեն նաեւ կայսրի 62 օգնականների եւ 13 գեներալների աճյունները:

«Անմեղ» բժիշկը

Պոնտիակում (Միչիգան, ԱՄՆ), 63 տարեկան հասակում հայտնի պաթոլոգ եւ այսպես կոչված «ինքնասպանության մեքենայի» գյուտարար Ջեկ Գեւորգյանը ամբաստանվել է սպանության մեղադրանքով: Հյուսիսային Դետրոյտում գտնվող նրա աշխատասենյակի ապարատներին գտել են 2 կանանց մահացած մարմիններ: Երկուսն էլ տառապել են խրոնիկական, բայց ոչ անբուժելի հիվանդություններով:

Բոլորս մահկանացու ենք

Նյու Յորքում, 81 տարեկան հասակում վախճանվել է նահանգային դատավոր Իրվինգ Քաուֆմանը, որը Ջուլիուս եւ Էթել Ռոզենբերգներին էլեկտրական աթոռի միջոցով մահվան էր դատապարտել 1951-ին: Ռոզենբերգներին մեղադրում էին ատոմային զենքի գաղտնիքները Խ. Միությանը փոխանցելու հանցագործության մեջ:

Նախարարի բողոքը

Երուսաղեմում, 67 տարեկան օրենսդիր եւ Իսրայելի պաշտպանության նախկին նախարար Էզեր Ուայզմանը, որը մեծ դեր էր խաղացել իսրայելա-եգիպտական բանակցությունների մեջ, որոնք 1979-ին հանգեցրին խաղաղության դաշինքի կնքմանը, հրաժարվել է Կնեսետից, բողոքելով Իսրայելի վարած արտաքին քաղաքականության դեմ: Նա զգուշացրել է, որ ներկայիս կատարված քայլերը տանում են դեպի անելանելի մի կացություն, որից այն կողմ միայն անխուսափելի պատերազմն է»:

Լուրերը՝ Ինտերֆաքսի, «Սնարք»-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կեդրոնի
ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@